

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 235

Jukka Mikkola
Rauno Yrjölä

Nuoret ja kalastus

Helsinki 2001

Julkaisija

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Julkaisuaika

Joulukuu 2001

Tekijät

Jukka Mikkola ja Rauno Yrjölä

*Julkaisun nimi***Nuoret ja kalastus**

Julkaisun laji

Tutkimusraportti

Projektin nimi ja numero

Vapaa-ajan kalastajan profiili (312 102)

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa esitellään koululaisten kalastusharrastusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä eripuolilla maata sijaitsevissa kouluissa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa kalastuksen asemaa peruskoulun yläasteen oppilaiden (7-9:s luokka-aste) mieluisimpien harrastusten joukossa.

Tutkimukseen osallistuneista koululaisista yli 90 % oli kalastanut ainakin kerran elämänsä aikana. Pojista kalastusta olivat kokeilleet lähes kaikki eli 98 % ja tytöistäkin 93 %. Ensimmäiset kalastuskokemukset hankitaan varsin varhaisessa vaiheessa, sillä 62 % vastaajista oli käynyt ensimmäisen kerran kalassa jo ennen kouluikää viisivuotiaana ja viimeistään kymmenvuotiaana kalastusta oli kokeillut 97 % kalastaneista vastaajista. Ensimmäiset kalastusretket tehdään lähes poikkeuksetta oman perheen kanssa.

Tutkimusvuonna kalastusta oli harrastanut 71 % kaikista koululaisista. Pojista kalastusta oli kokeillut 85 % ja tytöistä 58 %. Kalastaneiden osuus on selvästi suurempi kuin koko väestöstä mitattu. Kaveripiiriin merkitys kalastuksessa on merkittävä.

Nuorten tavallisimmat kalastusmuodot ovat odotetusti onki ja heittovapa ja pääosa koululaisista kalastaa kesämökillä tai kotinsa lähellä. Jo koululaisten ikäryhmässä on selvästi havaittavissa sama ero sukupuolten välillä, mikä on aikuisiässä miehillä ja naisilla. Koululaisista pojat kalastavat selvästi enemmän kuin tytöt. Yllättävänkin monet koululaiset mainitsivat kalastuksen yhdeksi suosituimmista harrastuksistaan heti jalkapallon ja jääkiekon sekä lukemisen ohella. Kalastus oli selvästi suosittumpaa maaseutukouluissa.

Tulokset perustuvat yhteensä 674:n oppilaan otokseen yhdeksästä koulusta. Tiedot kerättiin lomakkeilla lokakuussa vuonna 2000.

Asiasanat

Nuoret, kalastus, koulut, harrastukset, kalastamattomuus, vapaa-aika

Sarjan nimi ja numero

Kala- ja riistaraportteja 235

ISBN

ISBN 951-776-346-8

ISSN

1238-3325

Sivumäärä

43 s.

Kieli

Suomi

Hinta

Luottamuksellisuus

Julkinen

*Jakelu*Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 6
00721 Helsinki
Puh. 0205 7511 Fax 0205 751201

*Kustantaja*Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 6
00721 Helsinki
Puh. 0205 7511 Fax 0205 751201

Sisällysluettelo

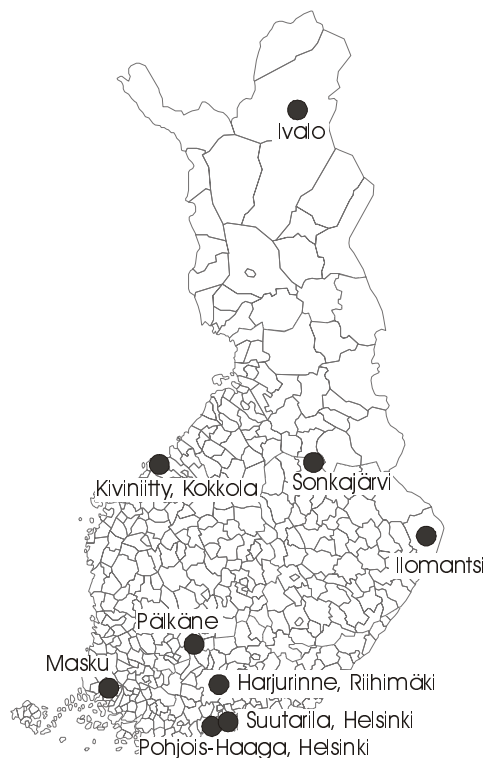
1. Johdanto	2
1.1. Taustaa	2
1.2. Aineisto ja sen käsittely	3
2. Koululaisten kalastusharrastus	5
2.1. Kalastusharrastuksen synty ja kehittyminen	5
2.2. Koululaisten kalastus vuonna 2000	6
2.2.1. Kalastusharrastuksen yleisyys	6
2.2.2. Koululaisten kalakaverit vuonna 2000.	7
2.2.3. Koululaisten käyttämät pyyntivälineet vuonna 2000.	7
2.2.4. Koululaisten kalastusaktiivisuus vuonna 2000	8
2.2.5. Missä koululaiset kalastivat vuonna 2000?	9
2.2.6. Miten koululaiset liikkuiivat kalastuspaikoilleen?	10
2.3. Kalastuksen motiivit	10
2.4. Kalastusharrastuksen tulevaisuus	13
2.5. Kalastamattomuus	14
2.5.1. Kalastamattomuuden syyt.....	14
2.5.2. Mitkä tekijät saivat innostumaan kalastuksesta?	14
3. Koululaisten kalantuntemus	16
4. Koululaisten harrastuksista	21
4.1. Suosituimmat harrastukset	21
4.2. Harrastusten kustannuksista	24
4.3. Oppilaiden luontoharrastuksista	25
5. Yhteenveto ja johtopäätökset	27
Vanhempien merkitys tärkeä kalastusharrastuksen synnylle	27
2/3 koululaisista kalasti viime vuonna ja osa hyvin innokkaasti	27
Hyvä seura, kaunis ympäristö vai paljon saalista?	28
Kaverin kanssa kalaan.....	28
Mato-onki ja virveli suosituimmat pyyntivälineet	28
Tytöt kalastavat kesämökillä, pojat myös kodin lähellä	28
Kalastusharrastuksen tulevaisuus	29
Kalastamattomuus	29
Ahven ja hauki tunnettiin hyvin, silakka hankalin tunnistettava	29
Jalkapallo poikien suosikki, tytöt ratsastavat	30
6. Kirjallisuus	31
7. Liitteet	33
Liite 1. Nuorten kalastusharrastusta käsittelevän tutkimuksen kyselylomake.	33
Liite 2. Nuorten luontoharrastuksiin liittyvät kuvat.	38

1. Johdanto

1.1. Taustaa

Suomalaisten lukuisista luontoon liittyvistä harrastuksista vapaa-ajankalastus on yksi yleisimmistä ja monipuolisimmista. Sitä harrastetaan monin eri tavoin, monenlaisissa ympäristöissä ja läpi vuoden (EIFAC 1996, 1998, Toivonen ym. 2000). Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa käynnistettiin vuonna 1998 vapaa-ajankalastajan profiilitutkimus, joka koostuu kolmesta osiosta – varsinaisesta profiilihankkeesta, luonnon valtakunnallisen virkistyskäyttötutkimuksen (LVVI) yhteydessä toteutetusta vapaa-ajankalastusta käsittelevästä tutkimuksesta sekä koululaisten kalastusharrastukseen pureutuvasta teematutkimuksesta. Vapaa-ajankalastajan profiilihankkeen avulla tutkitaan suomalaisen vapaa-ajankalastuksen ja –kalastajan elinkaarta. Tavoitteena on ymmärtää paremmin miksi ihmiset kalastavat (tai eivät kalasta), missä he kalastavat ja miten he kalastavat. Näiden tietojen avulla on mahdollista arvioida mm. kuinka vapaa-ajankalastus tulee kehittymään maassamme tulevina vuosina.

Vapaa-ajankalastajien määrä on Suomessa pysynyt viime vuosina korkeana, sillä noin 40 % väestöstä käy kalassa vähintään kerran vuodessa (Leinonen 1993, Vapaa-ajankalastus 1998) ja aktiiviharrastajia on noin 200 000. Kalastus on varsin miehinen harrastus, sillä 60-65 % vapaa-ajankalastajista on miehiä (Sievänen ym. 2001). Väestömme yleisen ikääntymisen myötä myös kalastusta harrastavien joukkoa uhkaa ”ukkoutuminen”. Nuoria kalastusharrastajia kaivataan lisää, mutta pystyykö kalastus kilpailemaan nuorten mielenkiinnosta alati lisääntyvän harrastustarjonnan joukossa? Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa koululaisten kalastusharrastuksen syntyyn ja kehittymisen liittyviä tekijöitä sekä kartoittaa kalastuksen asemaa peruskoulun yläasteen oppilaiden (7-9:s luokka-aste) mieluisimpien harrastusten joukossa. Tutkimuksessa mukana olleet koulut on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Tutkimuksessa mukana olleet koulut.

1.2. Aineisto ja sen käsittely

Vuoden 2000 lokakuussa tehtiin yllä mainittujen koulujen seitsemäs, kahdeksas tai yhdeksäsluokkalaisille kyselytutkimus, jolla kartoitettiin koululaisten vapaa-ajan harrastuksia. Kyselyssä tiedusteltiin tärkeimpiä harrastuksia, harrastuksiin käytettyä aikaa sekä niistä syntyneitä kustannuksia. Kalastusta käsittelevissä kysymyksissä pyrittiin selvittämään oppilaiden kalastusharrastuksen syntyä, sen kehittymistä sekä koululaisten näkemystä heidän kalastusharrastuksensa tulevaisuudesta. Tarkastelun kohteena olivat myös kalastamattomuuden syyt sekä ne tekijät, joilla kalastusta harrastamattomat saattaisivat innostua harrastuksesta.

Tutkimuksessa mukana olleista kouluista pääkaupunkiseutua edustivat Suutarilan koulu ja Pohjois-Haagan yhteiskoulu. Hieman pienempien kaupunkien edustajina hankkeessa olivat Harjunrinteen yläaste Riihimäeltä ja Kiviniityn koulu Kokkolasta. Maaseutumaisessa ympäristössä sijaitsevista kouluista mukana olivat Sonkajärven koulu, Pälkäneen koulu, Ilomantsin koulu, Ivalon koulu sekä Maskun koulu (kuva 1). Tutkimuksessa mukana olleiden koulujen valinnassa pyrittiin huomioimaan maaseutu - kaupunki -akseli sekä koulujen maantieteelliseen sijaintiin liittyvät tekijät. Käytettävissä olleet resurssit rajasivat tutkimukseen mukaan otettavien koulujen lukumäärän noin kymmeneen. Tutkimuksessa mukana olevat koulut valittiin yksinkertaisesti siten, että eri puolilla maata olevilta työtovereilta ja tutuilta opettajilta tiedusteltiin tutkimukseen halukkaita kouluja.

Kaiken kaikkiaan kyselylomakkeita palautettiin 674 kappaletta. Tulosten laskentaan käytettiin 656 vastauslomaketta (97 %), joista 173 oli seitsemäsluokkalaisilta, 334 kahdeksäsluokkalaisilta ja 61 lomaketta yhdeksäsluokkalaisilta. Muilta kuin luokkasteen osalta käytettävissä oli lisäksi Ilomantsin leirikoulun yhteydessä kerätty

vastausaineisto eli 88 lomaketta. Aineiston suhteellisesta pienuudesta johtuen tuloksia ei luonnollisesti voi yleistää koskemaan koko maamme koululaisia. Yhteenvedo vastausten jakaantumisesta kouluittain, luokka-asteittain ja sukupuolittain on esitetty taulukossa 1. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake on esitetty liitteessä 1.

Taulukko 1. Nuorten kalastusharrastusta käsittelevän kyselytutkimusaineiston jakaantuminen luokka-asteittain, kouluittain ja sukupuolittain.

Luokka- aste	Koulu	Pojat	Tytöt	Yhteensä
7 lk.	Harjunrinne	29	55	84
	Ivalo	18	17	35
	Sonkajärvi	28	26	54
				173
8 lk.	Kiviniitty	4	24	28
	Masku	37	31	68
	Pohjois-Haaga	53	40	93
	Pälkäne	42	34	76
	Sonkajärvi	5	5	10
	Suutarila	32	27	59
				334
7/8 lk.	Ilomantsi			88
9 lk.	Kiviniitty	26	35	61
Yhteensä				656

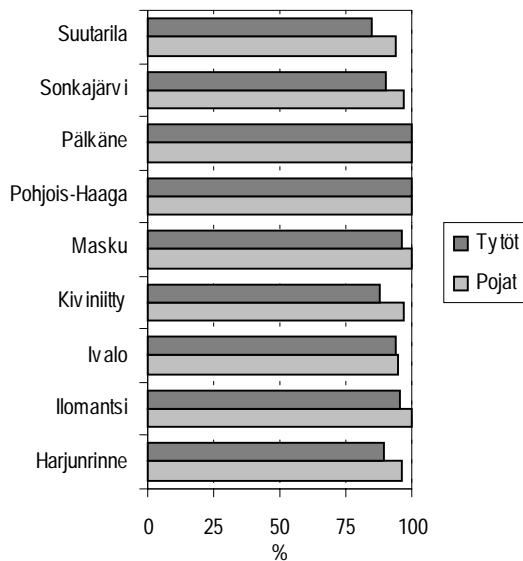
2. Koululaisten kalastusharrastus

2.1. Kalastusharrastuksen synty ja kehittyminen

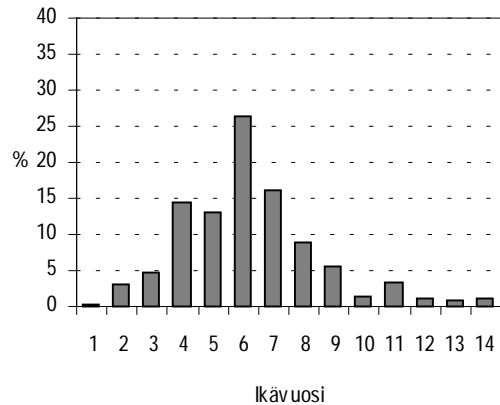
Tutkimukseen osallistuneista koululaisista yli 90 % oli kalastanut ainakin kerran elämänsä aikana. Pojista kalastusta olivat kokeilleet lähes kaikki eli 98 % ja tytöistäkin 93 % (kuva 2). Ensimmäiset kalastuskokemukset hankitaan varsin varhaisessa vaiheessa, sillä 62 % vastaajista oli käynyt ensimmäisen kerran kalassa jo ennen kouluikää viisivuotiaana ja viimeistään kymmenvuotiaana kalastusta oli kokeillut 97 % kalastaneista vastaajista (kuva 3). Nämä tulokset ovat lähes vastaavia kuin vapaa-ajankalastajan profiilitutkimuksessa saadut tulokset (Mikkola ja Yrjölä 2001).

Ensimmäiset kalastusretket tehdään lähes poikkeuksetta oman perheen kanssa. Yli puolet vastanneista oli päässyt/joutunut kalaretkelle yhdessä isän ja/tai äidin kanssa (kuva 4). Useat vastaajat olivat jakaneet ensimmäiset kalastuskokemuksensa sisarustensa ja /tai isovanhempiensa kanssa. Isovanhempien ja muiden sukulaisten merkitys korostuu sellaisissa perheissä, joissa omat vanhemmat eivät kalastaisinkaan tai he harrastavat kalastusta ainoastaan satunnaisesti.

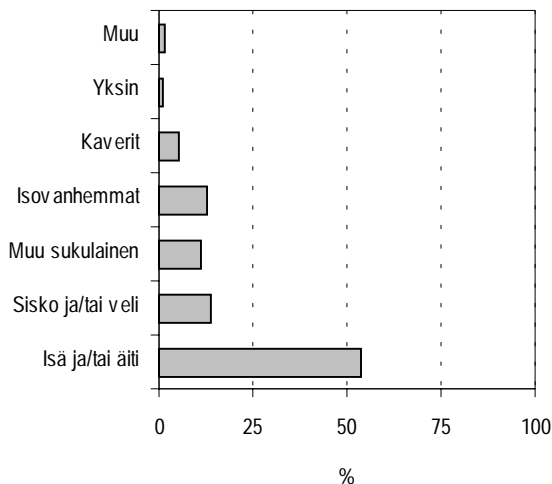
Tarkasteltaessa kaikkien mukana olleiden koululaisten ensimmäistä kalastusretkeä huomataan, että vanhempien merkitys kalastusharrastuksen pariin johdattelijoina on erittäin merkittävä. Ivalon koulun oppilaista kaksi kolmesta oli ollut ensimmäisellä kalaretkellään vanhempiensa kanssa. Maskun koulussakin, jossa vanhempien kanssa kalastuksensa aloittaneiden oppilaiden osuus oli tutkimuksessa mukana olleista kouluista pienin, se oli hieman yli 40 %. Isovanhempien rooli näyttää olevan myös melkoisen merkittävä, sillä heidän kanssaan kalastukseen oli tutustunut 10-20 % oppilaista (kuva 5).

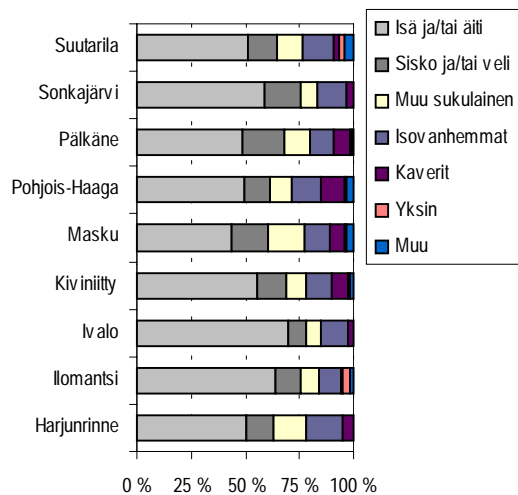
Kuva 2. Vähintään kerran elämänsä aikana kalastaneiden tyttöjen ja poikien osuudet kouluittain.

Kuva 3. Koululaisten kalastuksen aloittamisikä (n = 405).

Kuva 4. Koululaisten ensimmäisen kalastusretken kalakaverit.

Kuva 5. Oppilaiden ensimmäisen kalastusretken kalakaverit kouluittain.

2.2. Koululaisten kalastus vuonna 2000

2.2.1. Kalastusharrastuksen yleisyys

Tutkimusvuonna kalastusta oli harrastanut 71 % kaikista koululaisista. Pojista kalastusta oli kokeillut 85 % ja tytöistä 58 %. Innokkaimmin kalastusta olivat harrastaneet Sonkajärven-, Pälkäneen- ja Ilomantsin koulujen oppilaat. ”Vähäisintä”

kalastuksen harrastus oli ollut Suutarilan-, Kiviniityn- ja Ivalon kouluissa (kuva 6). Ero on suurimmillaan parikymmentä prosenttia.

Tarkasteltaessa poikien kalastusta kouluittain havaitaan, että kuudessa koulussa yhdeksästä heidän osuutensa oli yli 80 %. Suutarilan-, Pohjois-Haagan- ja Maskun kouluissa kalastusta oli harrastettu vähiten, mutta niissäkin kalastaneiden poikien osuudet vaihtelivat 69-75 %. Myös tyttöjen kalastusaktiiviteetti oli ollut viime vuonna varsin korkea, sillä viidessä koulussa yhdeksästä enemmän kuin kuusi tyttöä kymmenestä oli kalastanut. Pienimmilläänkin kalastusta harrastaneiden tyttöjen osuudet vaihtelivat 44-47 prosenttiin (kuva 6). Ainoa koulu, jossa kalastaneiden tyttöjen osuus oli poikia suurempi, oli Pohjois-Haagan koulu.

Koululaisten kalastusaktiivisuus oli selvästi suurempi kuin esimerkiksi LVVI-tutkimukseen ja vapaa-ajankalastajan profiilitutkimukseen osallistuneiden vastaajien (Pouta ja Sievänen, 2001, Sievänen ym. 2001, Mikkola ja Yrjölä 2001). Näiden tutkimusten otosjoukko muodostui 15-74 -vuotiaista henkilöistä. On selvää, että koululaisilla on enemmän aikaa ja vähemmän velvoitteita kuin vanhempiin ikäryhmiin kuuluvilla henkilöillä. Nämä seikat heijastuvat harrastamismahdollisuuksiin.

Kalastuksen on havaittu olevan varsin miehinen harrastus (mm. Sievänen ym. 2001). LVVI-tutkimuksessa kaikista kalastusta harrastaneista lähes 60 % oli miehiä (Sievänen ym. 2001). Tämä ilmiö on nähtävissä jo varsin varhain, sillä eräs koululaistutkimuksessa huomiota kiinnittänyt seikka oli kohtuullisen suuri ero tyttöjen ja poikien kalastusaktiiviteeteissa.

2.2.2. Koululaisten kalakaverit vuonna 2000.

Kavereiden merkitys poikien kalastusharrastukselle käy selvästi ilmi tarkasteltaessa heidän vuoden 2000 kalastustaan. Kavereiden lisäksi kalastusretkiä tehdään runsaasti omien vanhempien kanssa. Kalastusharrastuksen miesvaltaisuudesta johtuen pääasiallisina kalakaveri oman perheen piirissä on isä. Tytöt kalastivat oman perheen tai kavereiden kanssa, mutta omin päin he suunnistivat kalavesille selvästi poikia harvemmin (kuva 7).

2.2.3. Koululaisten käyttämät pyyntivälineet vuonna 2000.

Kun tarkastellaan koululaisten vuonna 2000 käyttämiä kalastusvälineitä havaitaan, että suosituimpia pyyntivälineitä niin tytöillä kuin pojillakin olivat virveli ja onki. Nämä kaksi pyyntivälinettä ovat jo pitkään olleet pyyntipäivien lukumäärän perusteella arvioituna kaksi suosituinta pyyntimuotoa maassamme (mm. Leinonen 1993, 1995, Leinonen ym. 1998, Sievänen ym. 2001). Tytöt harrastivat onkimista jonkin verran enemmän kuin pojat, jotka toisaalta suosivat hieman tyttöjä enemmän virveliä. Tyttöjen suosimia kalastusmuotoja olivat onkimisen ja virvelöinnin lisäksi myös pilkkiminen, eikä verkoilla tapahtuva kalastus sekä katiskapyynti ollut heille vierasta. Vapakalastusvälineillä tapahtunut kalastus yhdessä verkkokalastuksen kanssa näytti tosin kiinnostavan enemmän poikia kuin tyttöjä. Erityisen selvä sukupuolten välinen ero oli perhokalastuksen suhteen (kuva 8). Eri kalastusvälineiden osuuksia tarkasteltaessa tulee huomioida se, että osa oppilaista on kalastaneet ainoastaan yhdellä välineellä ja toiset ovat voineet kalastaa hyvinkin monipuolisesti.

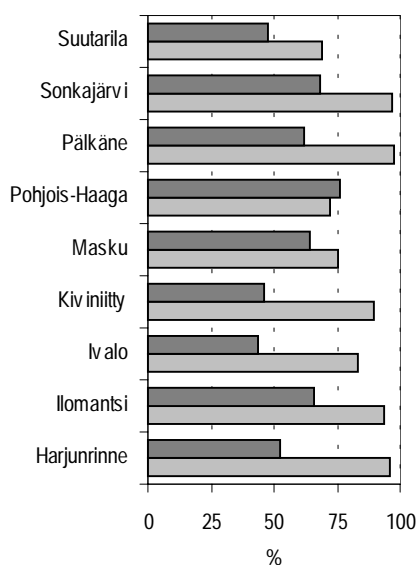
Koulukohtaisia pyyntivälineiden eroja tarkasteltaessa huomio kiinnittyy mm. Ivalon koulun oppilaiden perhokalastus- ja pilkkimisosuuksien suuruuteen. Ivalolaiset kahdeksaluokkalaiset harrastivat myös verkkokalastusta innokkaasti vuonna 2000.

Muilta osin mitään selkeitä koulukohtaisia pyyntiväline-eroja ei ollut havaittavissa vaan koulujen jakaumat olivat hyvin toistensa kaltaisia (kuva 9).

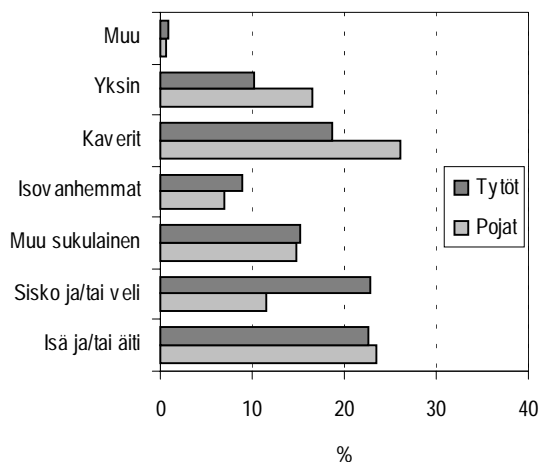
2.2.4. Koululaisten kalastusaktiivisuus vuonna 2000

Koululaisten ”kalastusinnostuutta” tarkasteltiin heidän vuoden 2000 kalastuskertojen lukumäärän perusteella. ”Satunnaisiksi kalastajiksi” luokiteltiin vuoden aikana 1-5 kertaa kalastaneet. Vastaavasti 5-9 kalastusretkeä tehneet lukeutuivat ”jossain määrin kalastuksesta kiinnostuneiden” - luokkaan ja yli kymmenen kalastusretkeä tehneet luokiteltiin ”kalastuksesta innostuneiksi”. Tällä luokittelulla lähes puolet tutkimuksessa mukana olleista pojista lukeutui innokkaiden kalastajien luokkaan. Vaikka valtaosa tytöistä kalastikin vuonna 2000 satunnaisesti, niin noin 10 % kalastaneista tytöistä lukeutui aiheesta innostuneiden luokkaan (kuva 10).

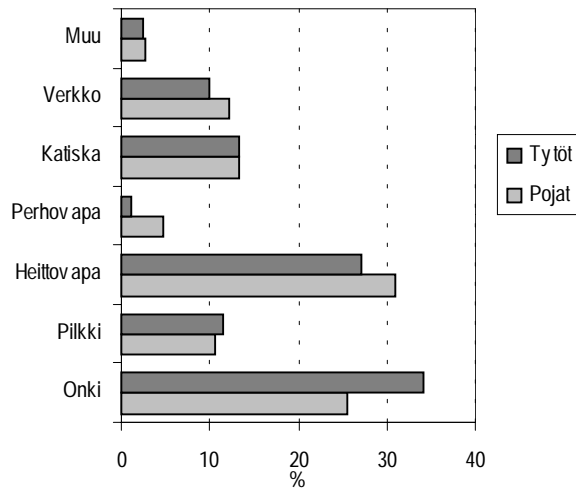
Satunnaisesti kalastaneiden osuudet vaihtelivat kouluittain 27-64 prosenttiin. Satunnaisesti kalastaneiden osuus oli pienin Ivalon koulussa ja suurin Pohjois-Haagan ja Suutarilan kouluissa (kuva 11). ”Jossain määrin kalastuksesta innostuneiden” luokan osuudet vaihtelivat kouluittain 11-25 prosenttiin. ”Kalastuksesta innostuneiden” -luokan osuudet vaihtelivat kouluittain 18-59 prosenttiin. Tähän luokkaan lukeutuneita oppilaita oli eniten Ivalon koulussa. Myös Sonkajärven- ja Pälkäneen kouluissa innokkaita kalastajia oli varsin runsaasti (40-45 %). Vähiten ko. luokkaan lukeutui oppilaita Harjunrinteen-, Pohjois-Haagan ja Suutarilan kouluissa.

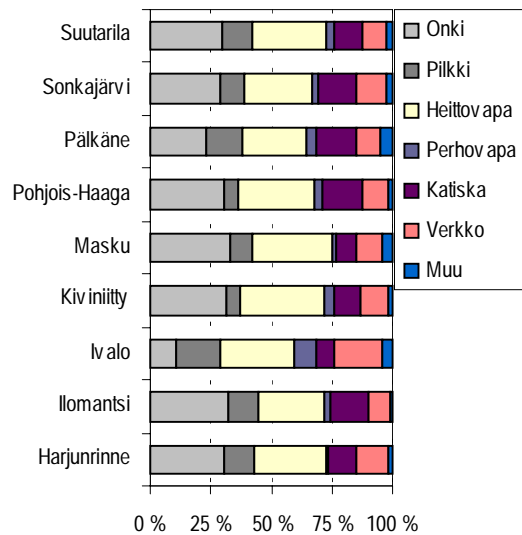
Kuva 6. Vuonna 2000 kalastusta harrastaneiden tyttöjen ja poikien osuudet kouluittain.

Kuva 7. Vuonna 2000 kalastusta harrastaneiden koululaisten kalakaverit.

Kuva 8. Suosituimmat koululaisten käyttämät kalastusvälineet vuonna 2000.

Kuva 9. Suosituimmat koululaisten käyttämät kalastusvälineet kouluittain vuonna 2000.

Vapaa-ajankalastajan profiilitutkimuksen mukaan kalastusta piti tärkeimpänä harrastuksenaan noin 7 % kalastaneista. Melko tärkeä harrastus kalastus oli vajalle 20 % kalastaneista. Suurin kalastajaryhmä muodostui satunnaisesti kalastavista (45 % kalastaneista) (Mikkola ja Yrjölä 2001). Myös Pohjoismaisen vapaa-ajankalastuksen arvottamistutkimuksen mukaan satunnaisesti kalastavat muodostivat suurimman kalastajaryhmän (60 % kalastaneista) (Toivonen ym. 2000).

2.2.5. Missä koululaiset kalastivat vuonna 2000?

Kesämökillä on tärkeä merkitys niin nuorille kuin hieman varttuneemmillekin vapaa-ajankalastajille. Kyselyyn vastanneista tytöistä yli puolet piti kesämökkiä tärkeimpänä kalastuspaikkanaan vuonna 2000. Pojat näyttäisivät hyödyntävän kesämökin kalastusmahdollisuuksien lisäksi myös heidän kotipaikkansa läheisyydessä sijaitsevia kalastuskohteita. Toisaalta myös kesämökin ja kotipaikan ulkopuolelle suuntautuvat kalastusretket ovat varsin yleisiä (kuva 12).

Sonkajärven ja Pälkäneen koulujen oppilaat kalastivat innokkaasti kotinsa lähivesillä. Pääkaupunkiseudun kahden koulun sekä Riihimäellä sijaitsevan Harjunrinteen koulun oppilaat kalastivat etupäässä kesämökeillä. Noin viidesosa kaikista vastaajista oli suunnannut kalastusretkensä viime vuonna muualle kuin sukulaisten, isovanhempien, kesämökin tai kodin lähivesien ulkopuolelle. (Kuva 13).

Maaltamuuton seurauksena suomalainen vapaa-ajankalastajakunta on koko väestön myötä kaupunkilaistunut. Kaupungistumisen myötä sekä kesämökkien määrän ja käyttöajan lisääntyessä (Kasanko 1996, Tilastokeskus 1999) asuinpaikan lähistöllä tapahtuneen kalastuksen rinnalle on muodostunut lomapaikkaan ja -aikaan keskittyvä vapaa-ajankalastus.

2.2.6. Miten koululaiset liikkuvat kalastuspaikoilleen?

Koska oppilaiden suosimat kalastuspaikat sijaitsivat niin kodin läheisyydessä, kesämökillä kuin kauempanakin, on selvää, että kalapaikoille kuljettaessa joudutaan käyttämään erilaisia kulkuneuvoja. Kodin lähellä sijaitseville kalapaikoille kuljettiin joko kävellen tai polkupyörällä. Tytöt suosivat kävelyä ja pojat polkupyörää. (kuva 14). Pälkäneen koulun oppilaat olivat ainoana käyttäneet linja-autoa kalastuspaikoille kulkiessaan. Pääkaupunkiseudulla linja-autoa ei oltu käytetty lainkaan. Kesämökeillä tapahtuvan kalastuksen merkittävyys heijastuu myös oppilaiden käyttämiin kulkuneuvoihin. Automatkat vanhempien seurassa olivat niin tytöillä kuin pojillakin pakollisia kalapaikoille siirryttäessä.

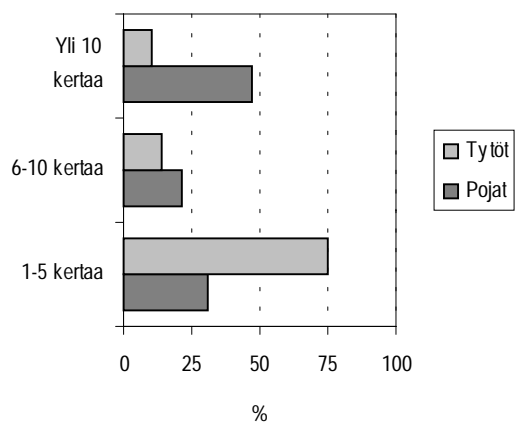
2.3. Kalastuksen motiivit

Koululaisten kalastusmotiiveja tiedusteltaessa heillä oli mahdollisuus valita yksi tai useampi motiivivaihtoehto kuuden joukosta. Valinnaisina tekijöinä olivat suuri saalis, mukava tekeminen, hyvä seura, jännitys, kaunis kalastusympäristö tai joku muu tekijä.

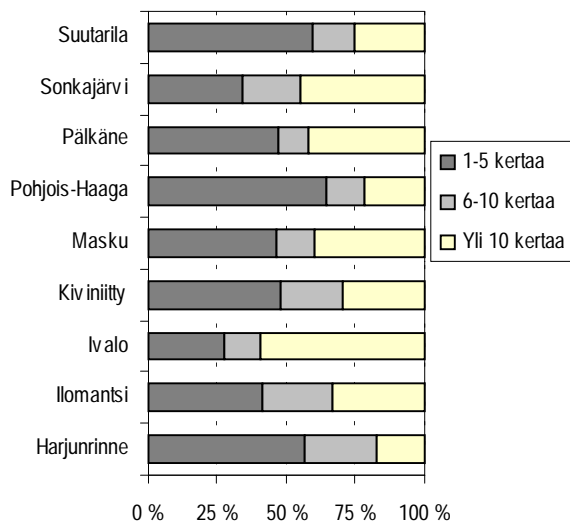
Tyttöjen kalastusharrastukseen liittyvistä motiiveista tärkeimmiksi osoittautuivat hyvä seura, mukava tekeminen sekä kaunis kalastusympäristö. Pojista lähes 30 % piti suurta saalista tärkeimpänä kalastukseen liittyvänä tekijänä. Kalastus koettiin myös mukavaksi tekemiseksi, jossa hyvä seura ja kalastukseen liittyvä jännitys olivat tärkeitä tekijöitä. Kaunis kalastusympäristö ja hyvä seura olivat selvästi tärkeämpiä kalastukseen liittyviä tekijöitä tytöille kuin pojille. Pojilla varsinkin saaliin merkitys korostui tyttöihin verrattuna. Myös kalastuksen aiheuttama jännitys oli hieman tärkeämpää pojille kuin tytöille (kuva 15).

Yhdeksästä koulusta seitsemän koulun oppilaat olivat valinneet hyvän seuran tärkeimmäksi ”kalastukselliseksi” tekijäksi. Myös mukava tekeminen sekä kaunis kalastusympäristö koettiin tärkeäksi. Vähiten oppilaita kalastuksessa viehätti jännitys (luokkaa ”muu tekijä” ei huomioitu). Suuren saaliin arvostus vaihteli kouluittain 6-25 %, mutta tärkeimmäksi kalastusretkeen vaikuttavaksi tekijäksi sitä ei mainittu missään koulussa (kuva 16).

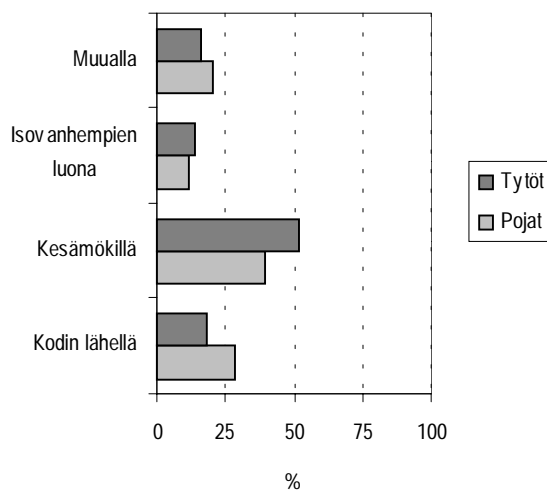
Kalastusharrastukseen vaikuttavat monet tekijät (mm. Leinonen ja Lehtonen 1992). Vapaa-ajankalastajan profiilitutkimuksen mukaan suurimmalle osalle kalastaneista tärkein tekijä kalastettaessa oli luonnon läheisyys. Seuraavaksi tärkeimpiä tekijöitä olivat maisemien kauneus ja että kalastettaessa arjen huolet ja murheet unohtuvat. Kalastettaessa oli myös helppo rentoutua. Miesten nuorimmasta ikäryhmästä (15-24) löytyi ainoat vastaajat, joille jännitys oli eräs kalastuksen tärkeimmistä motiiveista (Mikkola ja Yrjölä 2001).

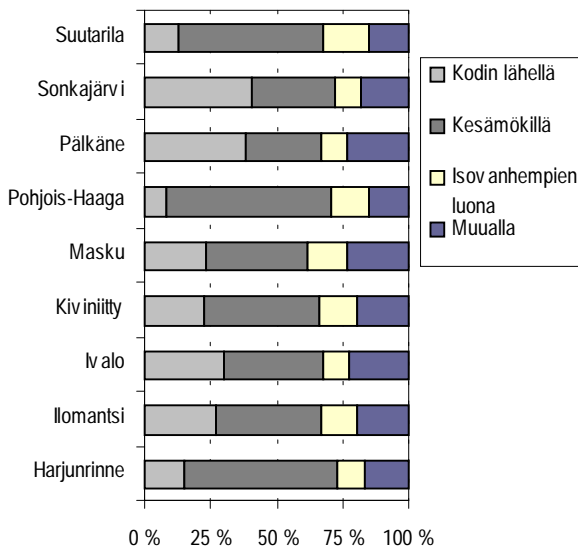
Kuva 10. Koululaisten kalastuskertojen lukumäärät vuonna 2000.

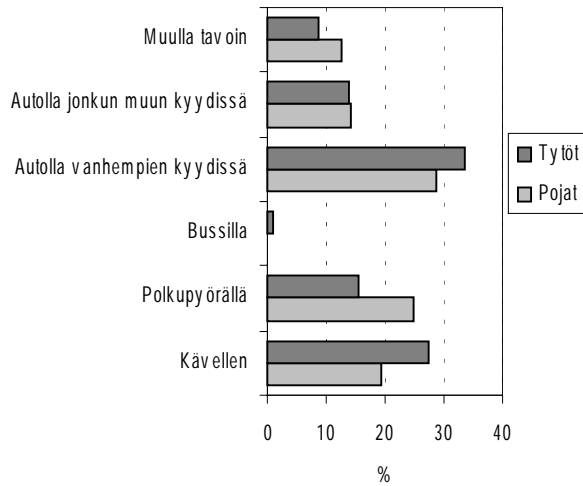
Kuva 11. Koululaisten kalastuskertojen lukumäärät kouluittain vuonna 2000.

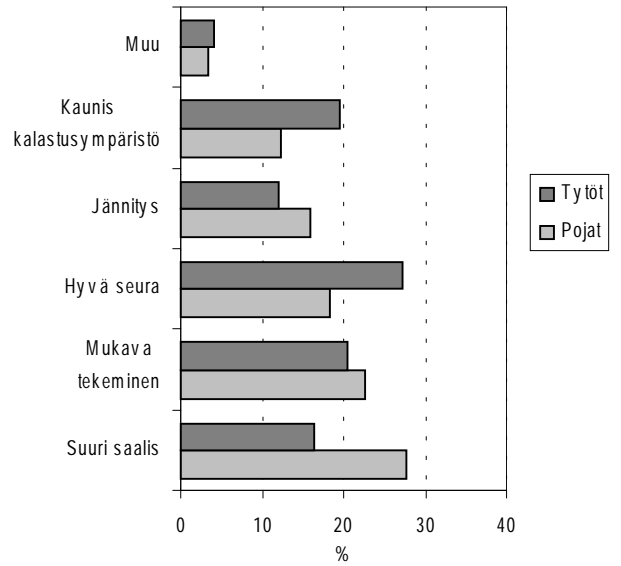
Kuva 12. Koululaisten kalastuspaikat vuonna 2000.

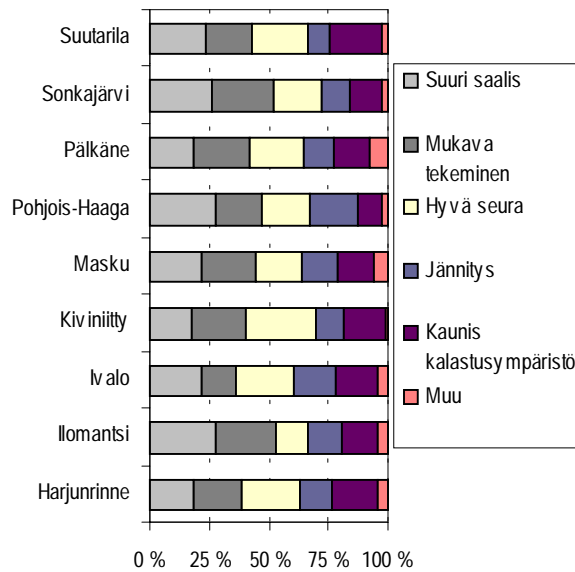
Kuva 13. Koululaisten pääasialliset kalastuspaikat kouluittain vuonna 2000.

Kuva 14. Koululaisten käyttämät kulkuvälineet heidän siirtyessään tärkeimmille kalastuspaikoilleen.

Kuva 15. Kalastukseen liittyvien tärkeiden tekijöiden jakaumat sukupuolittain.

Kuva 16. Kalastukseen liittyvien tärkeiden tekijöiden suhteelliset osuudet kouluittain.

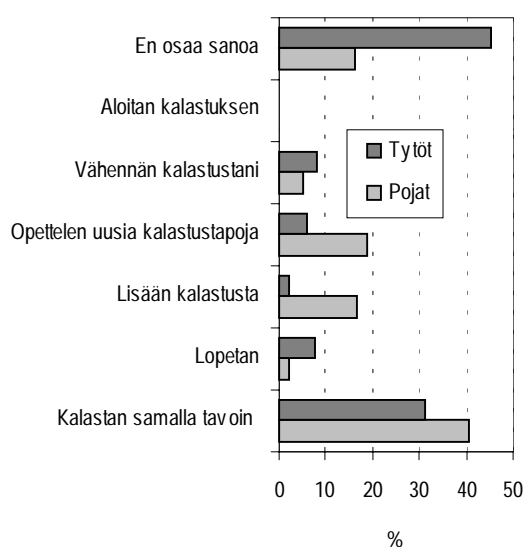
2.4. Kalastusharrastuksen tulevaisuus

Kysymys kalastusharrastuksen tulevaisuudesta osoitti, että yli kolmannes kysymykseen vastanneista tytöistä ja 40 % pojista kuvitteli kalastusharrastuksensa jatkuvan entisellään. Myös tulevaisuuden ennustamisen vaikeus näkyi vastauksissa, sillä tytöistä yli 40 % ja pojistakin lähes 20 % ei osannut tai halunnut ennustaa kalastuksellista tulevaisuuttaan. Pojat olivat selvästi tyttöjä aktiivisempia opettelemaan uusia kalastustapoja. Myös kiinnostus kalastuksen lisäämiseen oli pojilla suurempaa. Kalastuksen lopettamista suunnitteli vajaa 8 % vastanneista tytöistä ja lähes yhtä suuri osuus vastanneista tytöistä aikoi vähentää kalastustaan seuraavan kolmen vuoden aikana (kuva 17).

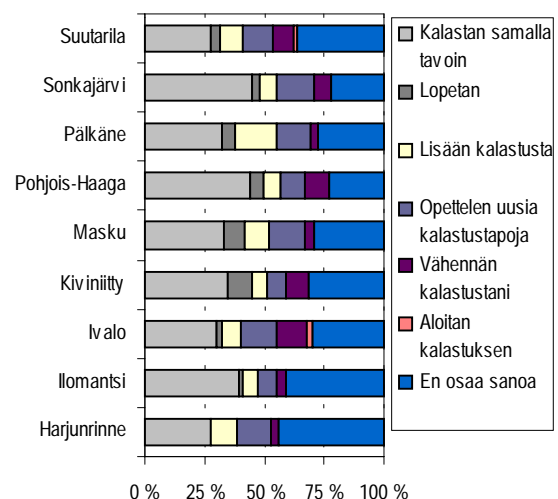
Osa Kiviniityn-, Maskun-, Pohjois-Haagan- ja Pälkäneen koulujen pojista suunnitteli kalastuksen lopettamista tutkimusta seuraavien kolmen vuoden aikana. Heidän lukumääränsä oli kuitenkin varsin pieni. Ivalon ja Suutarilan kouluissa toisaalta joidenkin poikien suunnitelmiin kuuluu kalastusharrastuksen aloittaminen. Eniten kalastustaan aikovat lisätä Pälkäneen koulun pojat. Kalastuksen lisääminen ja uusien kalastusmuotojen opettelu oli varsin yleistä pojilla jokaisessa koulussa. Innokkaimpia uusien kalastustapojen opiskelijoita ovat Pälkäneen koulun pojat (kuva 18.)

Kouluittain tarkasteltuna tyttöjen näkemykset kalastusharrastuksen tulevaisuudesta vaihtelivat jonkin verran. Epätietoisimmin kalastuksen kehittymiseen suhtautuivat Harjunrinteen koulun tytöt ja varmimpia asiasta olivat Pohjois-Haagan koulun tytöt, joiden kalastus näyttäsi kaikkein vahvimmin pysyvän entisellään. Kiviniityn-, Maskun-, Suutarilan- ja Pälkäneen koulujen tytöt suunnittelivat muita enemmän kalastuksen lopettamista. Jokaisessa koulussa oli myös tyttöjä, joiden suunnitelmiin kuului uusien kalastustapojen opettelu. Kukaan ei sen sijaan ilmoittanut aloittavansa kalastusharrastusta. Ivalon koulun tytöt aikovat vähentää kalastustaan voimakkaammin kuin muiden koulujen tytöt (kuva 18).

Myös vanhemmissa kalastajaikäryhmissä suuri osa kalastaneista uskoo heidän kalastuksensa pysyvän lähitulevaisuudessa entisellään eivätkä he ainakaan suunnittele lopettavansa kalastusta. Mielenpitoet kalastusharrastuksen kehittämisestä olivat hyvin samankaltaisia sukupuolesta ja ikäluokasta riippumatta (Mikkola ja Yrjölä 2001).

Kuva 17. Koululaisten käsitys heidän kalastusharrastuksensa kehittämisestä vuosina 2001-2003.

Kuva 18. Koululaisten arvio heidän kalastusharrastuksensa kehittämisestä kouluittain vuosina 2001-2003.

2.5. Kalastamattomuus

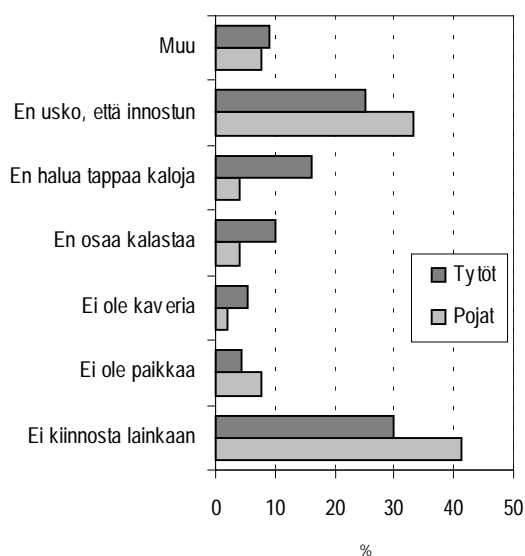
2.5.1. Kalastamattomuuden syyt

Kalastusta harrastamattomilta koululaisilta kysyttiin syitä heidän kalastamattomuudelleen. Kiinnostuksen puute kalastusta kohtaan oli niin tyttöjen kuin poikienkin tärkein kalastamattomuuden syy. Kalastusta harrastamattomista pojista joka kolmas ja tytöistä joka neljäs ei uskonut innostuvansa kalastuksesta. Tyttöillä myös haluttomuus tappaa kaloja ja toisaalta kalastustaitojen ja kalakavereiden puute selittivät kalastamattomuutta (kuvat 19 ja 20). Kiinnostuksen puute kalastusta kohtaan oli myös vanhempien ikäryhmien vastaajien pääasiallinen syy olla kalastamatta (Mikkola ja Yrjölä 2001).

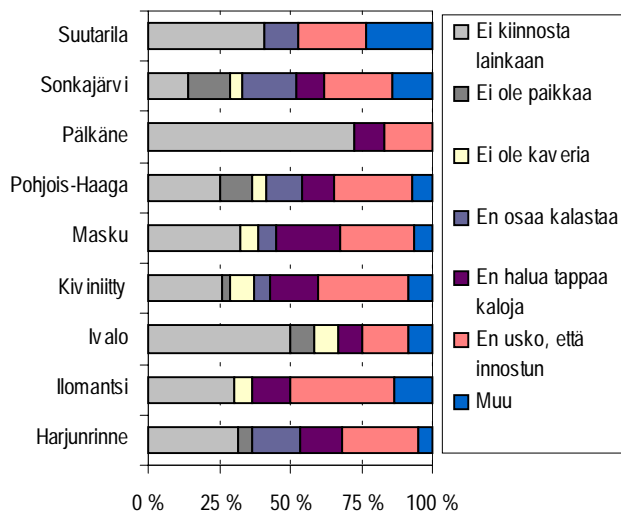
2.5.2. Mitkä tekijät saivat innostumaan kalastuksesta?

Kalakaverin puute ei ollut merkittävin kalastamattomuutta selittävä tekijä mutta osaavan kalakaverin olemassaolo näyttäisi innostavan varsinkin tyttöjä kalastusharrastuksen pariin. Osaavan kalakaverin lisäksi lisätietoja kaivattiin niin kalastuspaikoista kuin kalastustavoistakin. Oman perheen innostuminen kalastuksesta voisi myös houkuttaa tyttöjä kalastamaan. Pojilla osaava kalakaveri oli tärkein innostuksen lähde kalastuksen pariin (kuva 21).

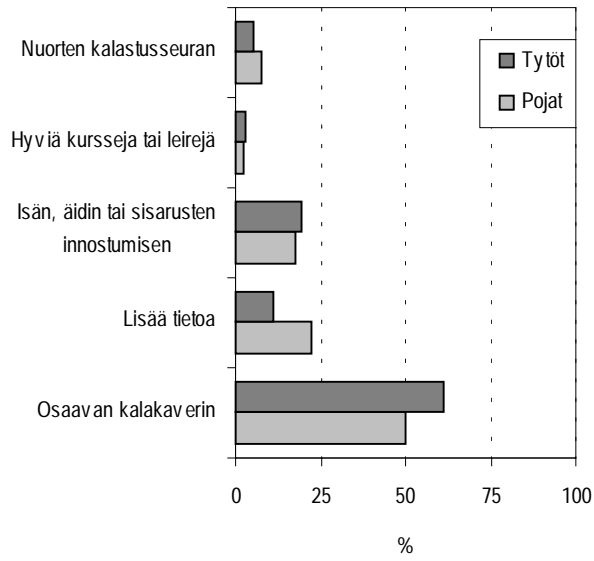
Kouluittain tarkasteltuna osaava kalakaveri saisi kalastusta harrastamattomat innostumaan kalojen narraamisesta erityisesti Pälkäneen- ja Harjunrinteen kouluissa. Isän tai äidin saama kalastuskärpäsen puraisu houkuttelisi varsinkin Pohjois-Haagan koulun oppilaita kalastuksen pariin. Kiviniityn koulun oppilaat olisivat kiinnostuneita lisätiedoista kalastuspaikoista ja tavoista (kuva 22).

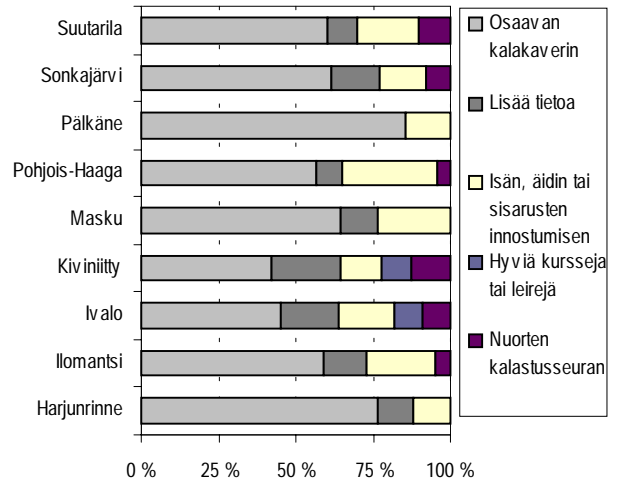
Kuva 19. Kalastusta harrastamattomien tyttöjen (200) ja poikien (51) syyt kalastamattomuudelleen.

Kuva 20. Kalastusta harrastamattomien koululaisten tärkeimmät syyt kalastamattomuudelleen kouluittain.

Kuva 21. Millaista tietoa tai taitoa kalastamattomat koululaiset tarvitsisivat innostuakseen kalastuksesta?

Kuva 22. Kalastamattomia koululaisia kalastuksen pariin houkuttelevien tekijöiden osuudet kouluittain.

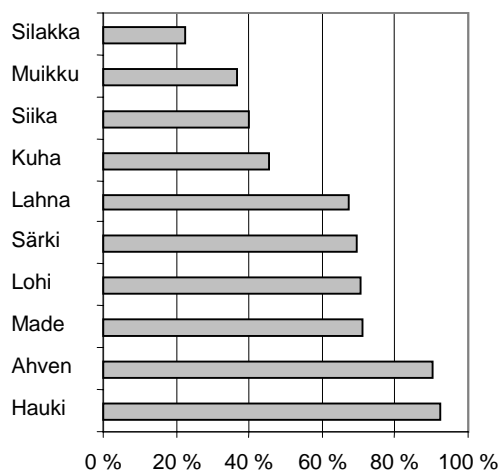

Ensimmäiset kalastusretket tehdään pääasiallisesti omien vanhempien kanssa.

3. Koululaisten kalantuntemus

Nuorten kalastusharrastusta selvittävän kyselylomakkeen ”liitteenä” jaettiin kaikkiin kouluihin posterit, jossa esiteltiin värillisin piirroksin kymmenen maassamme yleistä talouskalalajia. Tunnistettavat kalalajit olivat silakka, muikku, särki, ahven, kuha, lahna, siika, lohi, hauki ja made. Esitteiden kuvat olivat selkeitä ja varsin ”oikean” näköisiä. Jonkin verran kalojen tunnistusta saattoi vaikeuttaa se, että kaikkien lajikuvien mittakaavat eivät olleet yhteneviä.

Silakka osoittautui kaikkein vaikeimmiksi tunnistettavaksi kalaksi mukana olleiden kymmenen kalalajin joukosta. Tutkimuksessa mukana olleiden koulujen oppilaista hieman yli viidennes tunnisti silakan. Myös silakkaa muistuttava mutta rasvaevällä varustettu muikku oli hankala määrittävä. Muikusta varsin vähän eroava siika oli kolmanneksi vähiten tunnettu kalalaji. Neljännen sijan vei Uudenmaan maakuntakala, kuha. Sen tunnisti jo lähes puolet oppilaista. Lahnan, särjen, lohen ja mateen tunnisti noin seitsemän oppilasta kymmenestä, joten kyseiset lajit olivat koululaisille jo varsin tuttuja. Parhaiten mukana olleista kalalajeista tunnettiin hauki ja ahven. Tämän parivaljakon esiintyminen parhaiten tunnettujen kalojen kärjessä oli varsin odotettua, koska ne ovat myös maamme yleisimmät kalalajit (kuva 23).

Kuva. 23. Eri kalalajien tunnistaminen.

Silakka tunnettiin parhaiten Ivalon- ja Sonkajärven kouluissa. Ivalon koulun oppilaista neljä kymmenestä tunsi silakan ja Sonkajärven koulun oppilaista noin joka kolmas. Pohjois-Haagan koulun oppilaista hieman alle kolmannes tunnisti silakan ja samaan tulokseen ylsivät Kiviniityn koulun pojat. Muiden koulujen silakkatuntemus liikkui 10-20 % välillä (kuva 24). Muikku tunnettiin parhaiten Iloimantsin koulussa, jonka oppilaista yli 80 % tunnisti lajin. Myös Sonkajärven- ja Ivalon koulujen oppilaat tunnistivat muikun hyvin. Pääkaupunkiseudun kouluissa sekä Kiviniityn- ja Maskun kouluissa muikku oli vähemmän tuttu (kuva 25).

Ensimmäiset kokemukset särjestä saadaan varsin usein seuraamalla veden pinnalla villisti keikkuvaa ongenkohoaa. Myös epäonnisen muikunpyytäjän pyydys saattaa

tutustuttaa särkiin. Tutkimukseen osallistuneiden koulujen oppilaat olivat tutustuneet särkeen tavalla tai toisella varsin hyvin. Ilomantsin koulun oppilaista sen tunnistivat lähes kaikki. Melkein yhtä tuttu särki oli Pälkäneen ja Sonkajärven koululaisille. Maskun koulun tytöille särki oli vähemmän tuttu (kuva 26).

Ahven oli tuttu kala lähes kaikille oppilaille. Ilomantsin koulun pojat ja Pälkäneen koulun tytöt tunsivat kaikki ahvenen. Myös muissa kouluissa 8-9 oppilasta kymmenestä tunnisti ”raitapaidan” (kuva 27).

Ilomantsin- ja Ivalon koulujen pojista kahdeksan kymmenestä tunnisti kuhan. Myös Ilomantsin koulun tytöille kuha oli tuttu kalalaji. Kiviniityn ja Maskun koulujen tytöille kuha oli vähemmän tuttu kalalaji (kuva 28).

Ilomantsin koulun tytöille lahna oli tuttu kala, sillä noin yhdeksän tyttöä kymmenestä tunnisti Hämeen maakuntakalan. Lähes yhtä tunnettu lahna oli Kiviniityn- ja Sonkajärven koulujen pojille sekä Pälkäneen koulun oppilaille. Vähimmillään lahnan tunnisti noin puolet tutkimukseen osallistuneiden koulujen oppilaista (kuva 29).

Siika tunnettiin parhaiten Ilomantsin ja Ivalon kouluissa. Kummakin edellä mainitun koulun pojista 7-8 kymmenestä tunnisti siian. Kaiken kaikkiaan siika tuntui olevan varsin vaikeasti määritettävä kalalaji. Varsinkin poikasena sen erottaminen muikusta vaatii tietämystä lajikohtaisista määrittäysperusteista (siialla yläleuka on pidempi kuin alaleuka, muikulla toisinpäin). Kalojen määrittämiseen vähemmän perehtynyt voi sotkea siian myös esimerkiksi silakkaan, kilohailiin, salakkaan tai seipiin (kuva 30).

Siikaan verrattuna lohi oli selvästi tutumpi kalalaji tutkimukseemme osallistuneille koululaisille. Lapin maakuntakalan tunnisti noin kahdeksan oppilasta kymmenestä viidessä koulussa. Tutuin lohi oli Ivalon koulun tytöille ja pojille. Myös Suutarilan-, Sonkajärven-, Pohjois-Haagan- ja Ilomantsin koulujen oppilaille lohi oli varsin tuttu kala (kuva 31).

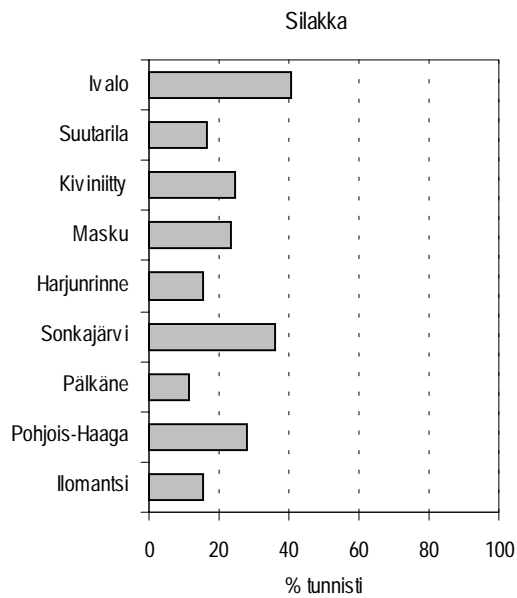
Hauki tunnettiin hyvin kaikissa kouluissa. Sonkajärven ja Kiviniityn koulujen pojat sekä Pälkäneen koulun tytöt tunsivat kaikki hauen. Hauen laaja levinneisyys maassamme sekä sen yleisyys varsinkin vapaa-ajankalastajien saaliskohteena ovat tehneet hauen tutuksi monelle (kuva 32).

Made oli kolmanneksi parhaiten tunnettu kalalaji talouskalojemme joukosta. Mateen ulkonäkö poikkeaa ainakin varttuneella kalalla siinä määrin maamme muiden kalalajien olemuksista, että sitä on vaikea sotkea niihin. Suutarilan-, Pälkäneen-, Ivalon- ja Ilomantsin koulujen oppilaille sekä Kiviniityn koulun pojille made oli erittäin tuttu. Maskun koulun tytöille made oli hieman tuntemattomampi kalalaji (kuva 33).

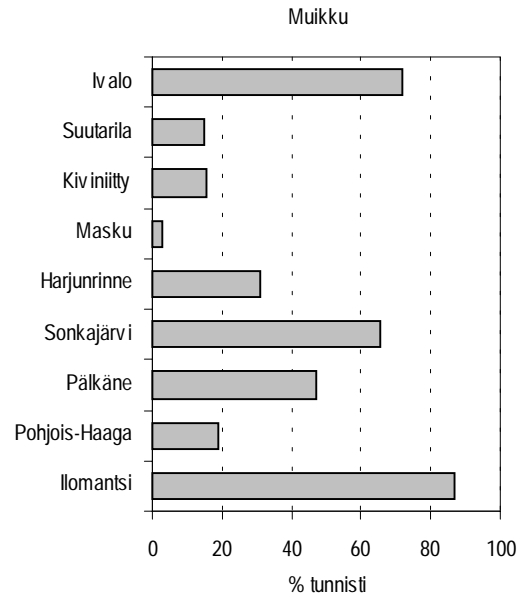
Lohi sekoitettiin monessa vastauksessa kirjoloheen, joka on kauppojen kalatiskien kautta tullut monelle tutuksi. Kirjolohi poikkeaa kuitenkin siinä määrin ulkonäöltään lohesta, ettei sitä hyväksytty oikeaksi vastaukseksi. Sen sijaan meritaimen tai taimen hyväksyttiin, koska piirroskuvan perusteella lohi ja taimen olivat varsin vaikeasti erotettavissa toisistaan. Samalla tavalla oltaisiin toimittu, mikäli silakan kohdalla olisi vastauksena ollut kilohaili. Tällaisia vastauksia ei kuitenkaan löytynyt lainkaan. Ilomantsin leirikoulun oppilaiden vastauksissa silakan kohdalla esiintyi useissa lomakkeissa sana korpiainen. Korpiainen eli seipi muistuttaa jonkin verran silakkaa, mutta sitä ei kuitenkaan hyväksytty oikeaksi vastaukseksi.

Koululaiset tunsivat maamme tärkeimmät talouskalalajit varsin hyvin. Vertailuksi käy esimerkiksi aikuisten kuhan tuntemus. Suomen Gallup haastatteli kuluvan vuoden huhtikuussa 1 010 15-vuotta täyttäneitä suomalaista. Yksi esitetystä 50:sta kysymyksestä koski kuhan tunnistusta. Kuhan tunnisti 35 % vastanneista. Samat kysymykset esitettiin myös Riihimäellä sijaitsevan koulun 9-luokkalaisille. Heistä

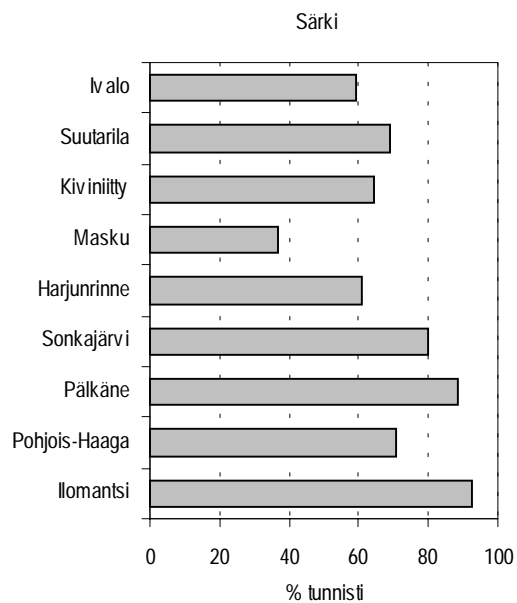
kuhan tunnisti ainoastaan 5 %. Mitä vanhempi vastaaja oli, sitä paremmin kuha tunnettiin. Kaikista ammattiryhmistä parhaiten kuhan tunsivat eläkeläiset (48 %) eli suurin piirtein yhtä hyvin kuin koululaistutkimuksen oppilaat. Miehistä kuhan tunsu puolet ja naisista 22 %. Kaupungin ja maaseudun välillä ei ollut selvää eroa, kummassakin kuha tunnettiin yhtä huonosti (Malmberg ja Jahnukainen 2001).

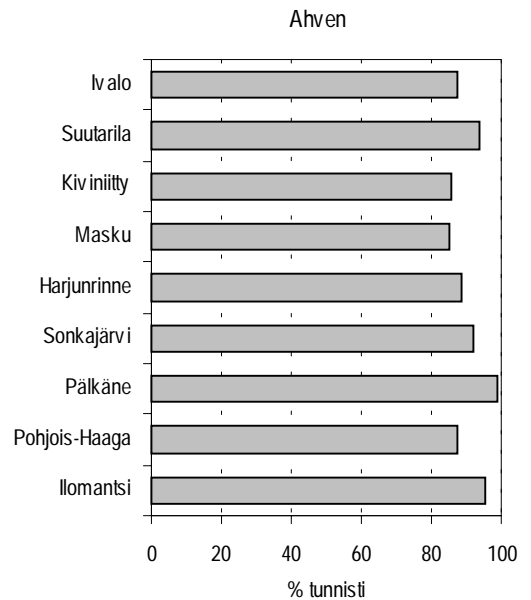
Kuva 24. Silakan tunnistaminen kouluittain.

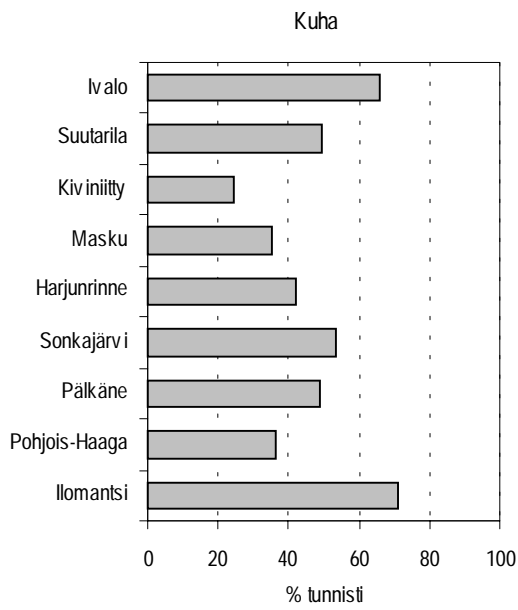
Kuva 25. Muikun tunnistaminen kouluittain.

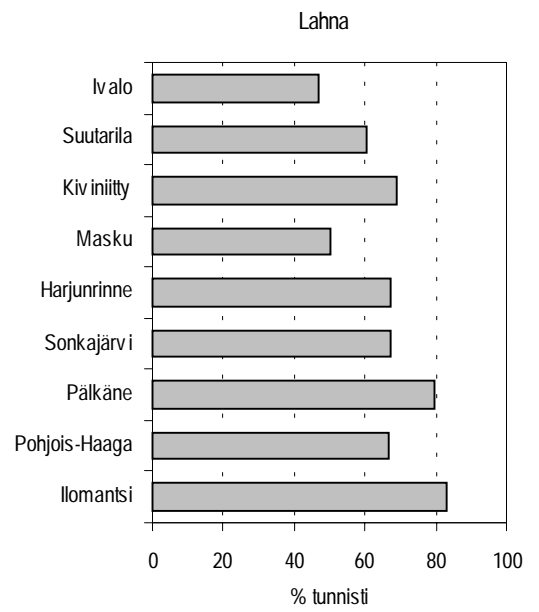
Kuva 26. Särjen tunnistaminen kouluittain.

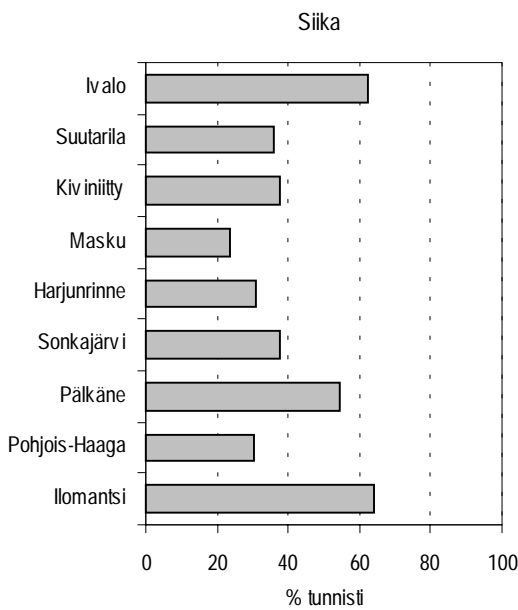
Kuva 27. Ahvenen tunnistaminen kouluittain.

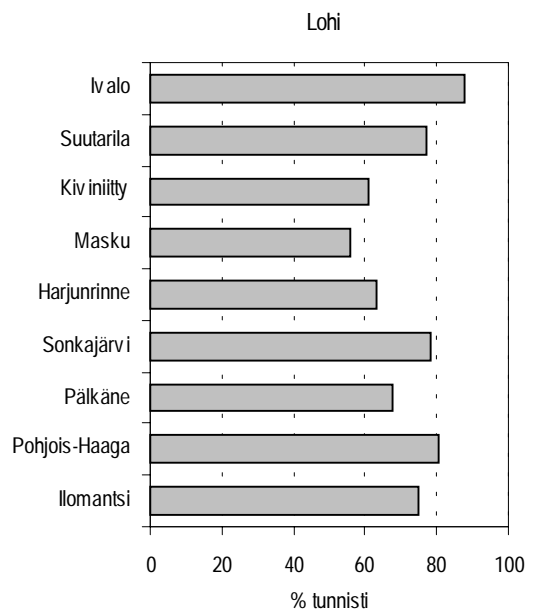
Kuva 28. Kuhan tunnistaminen kouluittain.

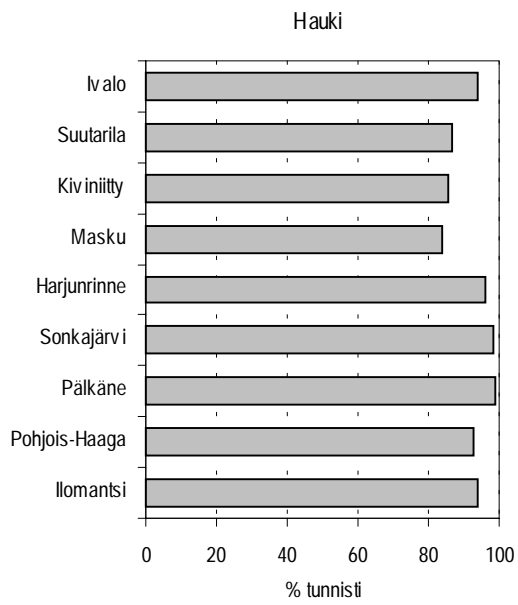
Kuva 29. Lahnan tunnistaminen kouluittain.

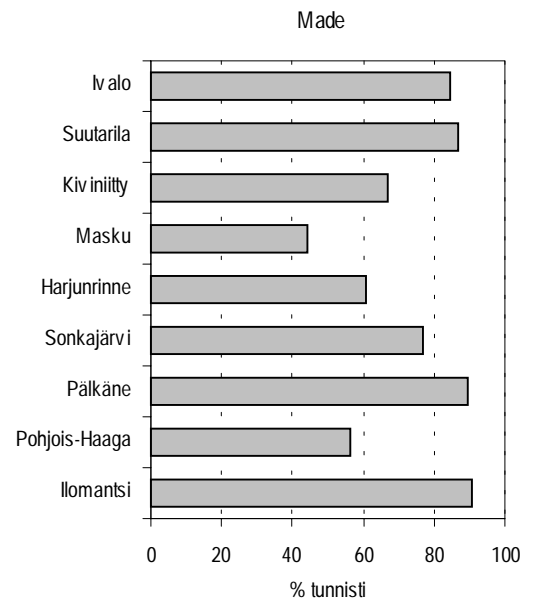
Kuva 30. Siian tunnistaminen kouluittain.

Kuva 31. Lohen tunnistaminen kouluittain.

Kuva 32. Hauen tunnistaminen kouluittain.

Kuva 33. Mateen tunnistaminen kouluittain.

Hauki oli tuttu kala lähes kaikille tutkimuksessa mukana olleille koululaisille.

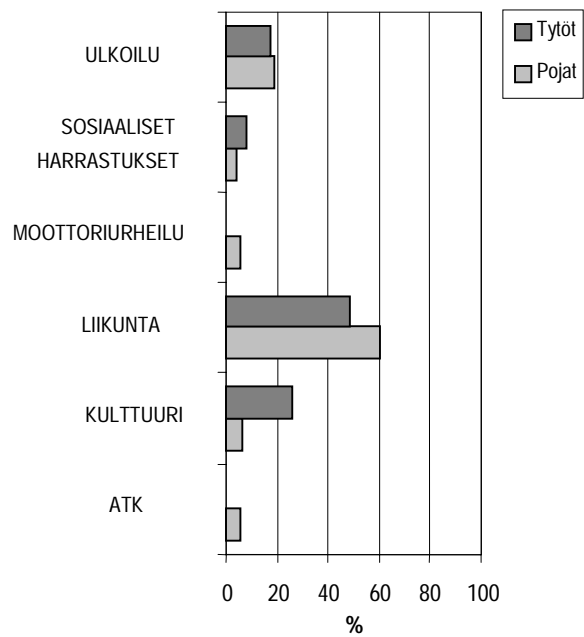
4. Koululaisten harrastuksista

4.1. Suosituimmat harrastukset

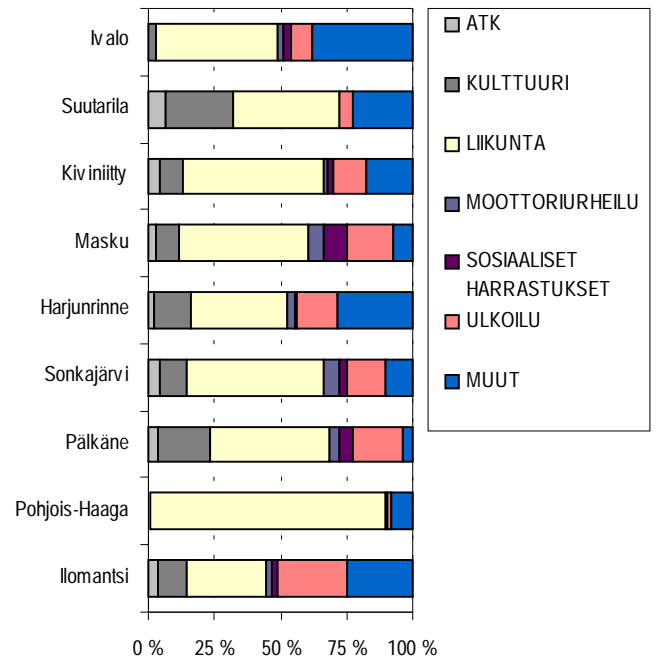
Kalastuksen asemaa koululaisten mieluisimpien harrastusten joukossa selvitettiin kysymyksellä, jossa vastaajien tuli ilmoittaa kolme mieluisinta harrastustaan sekä niihin viikossa käyttämänsä aika. Saatujen vastausten perusteella mieluisat harrastukset ryhmiteltiin kuuteen luokkaan, jotka olivat ATK, kulttuuri, liikunta, moottoriurheilu, sosiaaliset harrastukset sekä ulkoilu. Liikuntaa piti mieluisimpana harrastuksenaan yli puolet oppilaista. Pojat harrastivat liikuntaan liittyviä lajeja hieman tyttöjä enemmän. Ulkoiluun liittyviä harrastuksia tytöt ja pojat harrastivat lähes yhtä paljon mutta kulttuuriharrastukset kiinnostivat tyttöjä selvästi poikia enemmän. Moottoriurheiluun ja tietokoneisiin ja tietotekniikkaan liittyviä asioita mieluisimpina harrastuksenaan mainitsi ainoastaan muutamat pojat (kuva 34). Kulttuuriharrastuksia harrastettiin eniten Suutarilan koulussa ja ulkoiluun liittyviä harrastuksia Ilomantsin koulussa. Liikuntaan liittyvät harrastukset olivat suosittuja kaikissa kouluissa, mutta erityisen innostuneita liikunta harrastuksista olivat Pohjois-Haagan koulun oppilaat (kuva 35). Lieneekö kyseessä enemmän syy vai seuraus, kun koulu on erityisesti liikuntapainotteinen koulu.

Kalastusta piti mieluisimpana harrastuksenaan noin 4 % vastanneista. Kaikki kalastukseen mieltyneet vastaajat olivat poikia. Kalastukseen mieltyneitä poikia oli erityisesti Ivalon- ja Pälkäneen kouluissa. Sen sijaan Pääkaupunkiseudun kouluissa kalastusta ei arvioitu tärkeimmäksi harrastukseksi.

Liikuntaan liittyvistä harrastuksista suosituimpia olivat jalkapallo, jääkiekko, koripallo, tanssi ja sähly. Ulkoiluun liittyvistä harrastuksista suosituimpia olivat hevosharrastus, kalastus ja partiotoiminta. Hevosharrastus oli tyttöjen suosituin harrastus. Kulttuuriharrastuksiksi luokitelluista harrastuksista suosituinta oli eri musiikki-instrumenttien soittaminen (kuva 36).

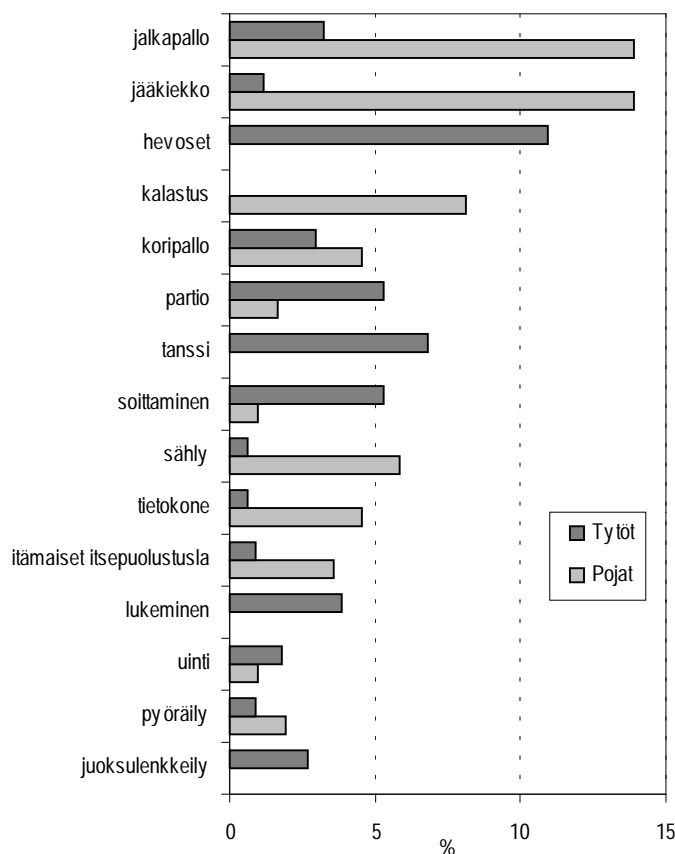
Kuva 34. Koululaisten mieluisimmat harrastukset harrasteryhmittäin.

Kuva 35. Koululaisten mieluisimmat harrastukset kouluittain.

Koululaisten kalastusharrastuksen motiiveina oli useita saaliista riippumattomia tekijöitä. Kalastuksen mukanaan tuoma jännitys ja mahdollinen saalis innosti enemmän poikia kuin tyttöjä. Toki myös pojat pitivät kalastusta mukavana tekemisenä, jossa hyvällä seuralla ja kauniilla ympäristöllä oli tärkeä merkitys.

Kuva 36. Koululaisten 15:sta mieluisinta harrastusta (ensimmäisenä kolmesta mahdollisesta vaihtoehdosta mainittu).

Lasten ja nuorten kiinnostus liikunnallisiin harrastuksiin on havaittu useissa viime vuosina tehdyissä tutkimuksissa. Suomen Liikunnan ja Urheilun sekä Nuoren Suomen teettämässä liikuntagallupissa haastateltiin vuosina 1997-1998 5 520 3-18 -vuotiasta suomalaista lasta ja nuorta. Peräti 84 % nuorista vastasi harrastavansa urheilua. Tutkimuksen mukaan tytöt ja pojat urheilivat yhtä paljon. Aktiivisinta urheilun harrastaminen oli 12-14 -vuotiailla. Jalkapallo sekä perusliikuntalajit pyöräily, uinti ja hiihto olivat lasten ja nuorten suosituimmat urheilulajit. Tyttöjen suosikkilajeja olivat aerobic, tanssi, voimistelu, ratsastus sekä taitoluistelu. Poikien suosikkeja olivat jääkiekko, rullalautailu, jalkapallo ja salibandy. Myös alueelliset erot eri lajien harrastamisessa olivat merkittäviä. Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla asuvat 3-18-vuotiaat lapset ja nuoret harrastivat aerobicia, jalkapalloa, koripalloa, rullaluistelua, taitoluistelua ja tansseja innokkaammin kuin muualla Suomessa asuvat. Hiihto, juoksulenkkeily, yleisurheilu ja pesäpallo olivat suosituimpia muualla kuin Uudellamaalla (Nurmela ym. 1998).

Helsingin kaupungin tietokeskuksen, opetusviraston ja nuorisoasiankeskuksen ”Koululaistutkimus 2000” -tutkimuksen kohteena olivat 10-18-vuotiaat helsinkiläiskoululaiset. Tutkimuksen alustavista tuloksista ilmenee, että pyöräily, uinti ja palloilulajeista jalkapallo ja salibandy ovat suosittuja koululaisten liikuntamuotoja. Kuntoilumielessä tehty kävely, rullaluistelu ja juoksulenkkeily ovat myös suosittuja. Viikoittain eri liikuntamuotoja harrastaneista 10-18 -vuotiaista noin 10 % oli harrastanut kalastusta (Lasten ja nuorten elinolot Helsingissä 2001).

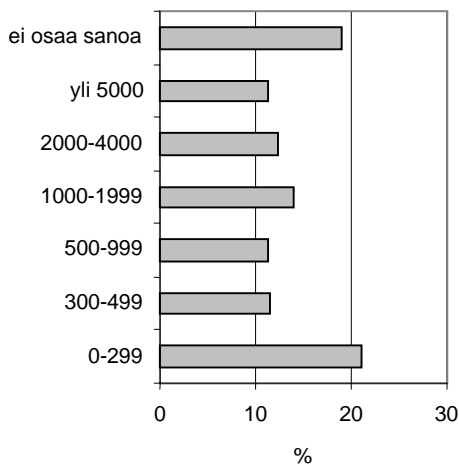
Huomattava osa nuorten vapaa-ajan vietosta tapahtuu erilaisten luovien harrastusten parissa. Tytöt harrastavat kirjoittamista selvästi enemmän kuin pojat. Tytöistä melkein puolet kirjoittaa (kirjeet, päiväkirjat, runot jne.) lähes päivittäin tai ainakin viikoittain. Pojista vain 11 % ilmoittaa kirjoittavansa päivittäin tai viikoittain. Vajaa viidennes vastaajista ilmoitti soittavansa klassista tai kevyempää musiikkia viikoittain. Tytöt harrastivat klassista musiikkia poikia enemmän (Lasten ja nuorten elinolot Helsingissä 2001).

Tietokoneet ja tietotekniikka ovat tulleet lasten ja nuorten arkeen. Viimeisimpien koululaistutkimusten mukaan usean nuoren vapaa-ajasta kuluu iso osa tietokoneiden parissa. Sähköpostia käytti pojista 40 % ja tytöistä 41 % ja keskustelukanavilla kävi pojista viikoittain 28 % ja tytöistä 25 %. Tietokonepelejä pojat harrastivat selvästi tyttöjä enemmän. Pojista vajaa puolet ilmoitti pelaavansa lähes joka päivä. Tytöistä lähes päivittäin pelaavia oli vain 11 % (Lasten ja nuorten elinolot Helsingissä 2001). Tekemässämme tutkimuksessa mieluisimmaksi harrastukseksi tietokoneet ja tietotekniikan mainitsi kuitenkin alle 5 % vastaajista ja he kaikki olivat poikia. Vaikka koululaiset käyttäisivätkin nykyisin runsaasti aikaa tietokoneiden parissa, niin mieluisin harrastus se oli varsin harvalle oppilaalle.

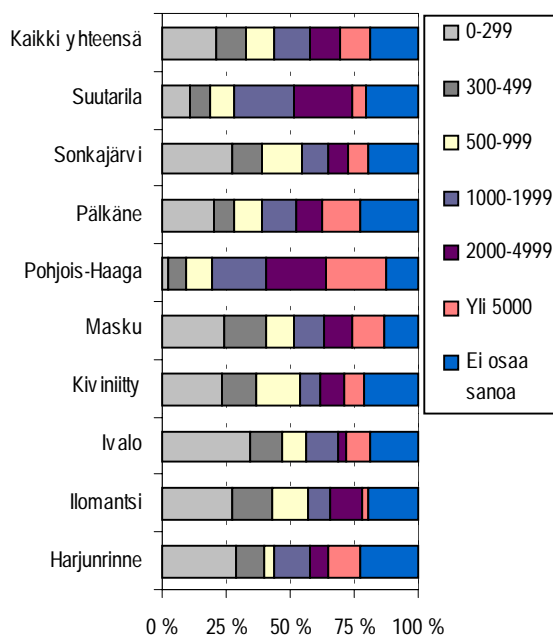
Helsinkiläiset 13-16-vuotiaat ilmoittivat viettävänsä päivittäin eniten aikaa ystäviensä kanssa seurusteluun. Vastaajista noin puolet ilmoitti tapaavansa ystäviään 3-4 tuntia päivässä. Musiikin kuuntelua harrasti 73 % 1-4 tuntia päivässä. Noin puolet vastaajista kulutti tv:n katseluun 1-2 tuntia päivässä ja lähes 90 % katseli telkkaria vähintään tunnin päivässä (Määttä 1998).

4.2. Harrastusten kustannuksista

Koululaisilta tiedusteltiin heidän mieluisimpien harrastusten yhteydessä myös arvioita harrastusten aikaansaamista kustannuksista. Lähes viidennes vastaajista ei osannut arvioida harrastustensa aikaansaamia vuosittaisia kuluja. Hieman yli viidenneksellä vastaajista harrastuksiin kului vuodessa korkeintaan noin 300 mk, joka tuntuu varsin alhaiselta arviolta. Noin 10 % vastaajista arvio harrastuksista aiheutuvat yli 5 000 mk:n menot vuodessa. Loput vastaukset jakaantuivat varsin tasaisesti 300-4 000 mk:n vuosikulujen välille (kuva 37). Pohjois-Haagan koulun oppilaista yli viidennes arvioi harrastuksistaan kertyvän vanhemmilleen yli 5 000 mk:n laskun vuodessa. Ivalon koulussa oppilaista reilu kolmannes kulutti harrastuksiinsa alle 300 markkaa vuodessa (kuva 38). Vuoden 2001 perhebarometrissa (Paajanen 2001) tarkasteltiin mm. 5-, 8- ja 11-vuotiaiden lasten harrastuksia ja niistä aiheutuneita kustannuksia. Lasten harrastuksiin kuukausittain kuluva rahamäärä vaihteli 0 markasta 1 000 markkaan. Keskimäärin rahaa kului vajaa 200 markkaa kuukaudessa ja kolmen lapsen neljästä harrastukset maksoivat korkeintaan 250 markkaa kuukaudessa (Paajanen 2001). Rahaa lapsen harrastuksiin kului maaseudulla vähemmän kuin kaupungeissa. Perhebarometrissa lasten harrastusten aikaansaamia kustannuksia tiedusteltiin lasten vanhemmilta, joten kustannusten suuruusluokka lienee tarkempi kuin koululaistutkimuksessa. Lasten harrastuksiin kuluu perhebarometrin mukaan vuositasolla noin 2 000-2 500 markkaa.

Kuva 37. Koululaisten arvio heidän suosituimpien harrastustensa aikaansaamista vuosittaisista kustannuksista.

Kuva 38. Mieluisimpien harrastusten aikaansaamat kustannukset kouluittain.

4.3. Oppilaiden luontoharrastuksista

Oppilaiden kiinnostusta luontoa ja luontoharrastuksia kohtaan selvitettiin mm. kysymällä heidän luonto- ja linturetkeilyn yleisyyttä, marjojen ja sienien keruuta, television luonto-ohjelmien seuraamista sekä lintujen ja nisäkkäiden talviruokintaa.

Tutkimuksemme mukaan noin joka kolmas kyselyymme vastannut koululainen retkeilee luonnossa usein tai melko usein. Lähes viidennes pojista ja noin 10 % tytöistä ei harrasta luontoretkeilyä laisinkaan. Innokkaimpia luontoretkeilijöitä olivat Pälkäneen koulun ja Ilomantsin koulun oppilaat. (liite 2, kuva 39). Ilomantsin koulun oppilaat olivat myös ahkeria marjojen ja sienien poimijoita. Myös Sonkajärven koulun oppilaat olivat ahkeria luonnonantimien kerääjiä. Usein marjoja ja sieniä keräävien poikien ja tyttöjen osuudet vaihtelivat kouluittain noin 10 prosentin vaiheilla (liite 2, kuva 40). Lintujen tarkkailua harrastettiin eniten Ilomantsin koulussa, jossa lintujen kiikaroijia oli hieman yli 10 % vastanneista. Lintuharrastus on ollut perinteisesti poikien suosima harrastus. Näin oli myös Ilomantsin koulussa, jossa lähes joka viides poika harrasti siivekkäiden katselua (liite 2, kuva 41). Lintuharrastukseen kuuluu usein myös siivekkäiden talviruokinta. Toisaalta myös monet ”vähemmän” lintuja harrastavat ihmiset auttavat mielellään lintuja talven yli tarjoamalla niille syötävää. Tytöt harrastivat tämän selvityksen mukaan poikia innokkaammin lintujen ja eläinten talviruokintaa. Suosituinta se oli Sonkajärven- ja Pälkäneen koulujen tytöillä (liite 2, kuva 42).

Koti- ja ulkomaiseen luontoon on mahdollista tutustua myös kirjojen ja television luontodokumenttien välityksellä. Television luonto-ohjelmia seurasi usein tai melko usein noin 20-30 % vastaajista. Poikia luontodokumentit kiinnostivat tyttöjä enemmän. Luontoaiheinen kirjallisuus kiinnosti oppilaita jonkin verran. Usein näiden kirjojen parissa aikaansa vietti enimmillään vajaa 10 % vastanneista (liite 2, kuvat 43 ja 44).

Käytännön tietoa ja taitoa mm. luonnossa liikkumiseen ja luonnon antimien hyödyntämiseen liittyvistä asioista on mahdollisuus hankkia esimerkiksi partiotoiminnan, kalastusseurojen ja ympäristöjärjestöjen kautta. Näistä edellä mainituista ”tietolähteistä” selvästi eniten käytettiin partiotoimintaa. Tytöt harrastivat partiota selvästi poikia enemmän. Aktiivisimpia partiolaisia olivat Pälkäneen- ja Ivalon koulujen tytöt. Myös Pohjois-Haagan koulussa ja Ilomantsin koulussa partiotoimintaa harrasti yli 10 % tytöistä. Kalastusseuroihin kuului noin 3 % kaikista vastanneista. Innokkaimpia kalastusseuralaisia olivat Ilomantsin koulun pojat, joista lähes viidennes kuului johonkin kalastusseuraan. Myös Ivalon koulun pojat olivat aktiivisesti mukana kalastusseuratoiminnassa. Myös muutama tyttö oli kiinnostunut seuratoiminnasta. Innokkaimpia ympäristöjärjestöjen jäseniä olivat Pälkäneen koulun tytöt, joista lähes 15 % ilmoitti olevansa jonkin ympäristöjärjestön jäsen. Vastauksista ei käy ilmi, minkälaisen järjestöjen jäseniä koululaiset olivat (liite 2, kuvat 45-47).

Kirjolohi on tullut tutuksi monelle koululaiselle kauppojen kalatiskien ohella myös pyyntikokoisten kalojen istutusten myötä.

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Vanhempien merkitys tärkeä kalastusharrastuksen synnylle

Ensimmäiset kalastuskokemukset hankitaan varsin varhaisessa vaiheessa, sillä yli puolet koululaisista oli käynyt kalassa jo viisivuotiaana ja viimeistään kymmenvuotiaana kalastusta olivat kokeilleet lähes kaikki oppilaat. Ensimmäiset kalastusretket tehdään usein omien vanhempien kanssa. Tämä on ymmärrettävää, sillä kalastukseen liittyy sellaisia vaaratekijöitä, jotka edellyttävät vanhempien henkilöiden mukana oloa. Varsinkin alle neljävuotiaiden ensimmäiset kalastuskokemukset lienevät pääasiassa mukanaoloa vesillä muiden kalastaessa. Toki 3-5-vuotiaat nassikat voivat olla jo innokkaita mato-onkijoita ja virvelinheittokin alkaa luonnistua. Myös isovanhempien ja muiden sukulaisten rooli näyttää olevan varsin tärkeä ensiaskeleitaan kalastuksen pariin ottaville.

2/3 koululaisista kalasti viime vuonna ja osa hyvin innokkaasti

Kalastus oli tuttu harrastus koululaisille, sillä lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat olivat kalastaneet vähintään kerran elämänsä aikana. Vuonna 2000 kalastusta oli harrastanut 2/3 tutkimuksessa mukana olleista koululaisista. Pojista kalaretkille oli osallistunut 85 % vastanneista ja tytöistä 58 %. Innokkaimmin kalastusta olivat harrastaneet Sonkajärven koulun pojat. Poikien kiinnostus kalastusta kohtaan ilmenee hyvin siitä, että kuudessa koulussa yhdeksästä yli 80 % pojista oli kalastanut viime vuonna. Pääkaupunkiseudun kahdessa koulussa ja Maskun koulussa kalastaneita poikia oli vähiten, mutta näissäkin kouluissa kalastaneiden prosenttiosuudet olivat varsin korkeita. Myös tyttöjen kalastusinnostus oli viime vuonna varsin korkea, sillä pienimmilläänkin kalastusta harrastaneiden tyttöjen osuudet vaihtelivat kouluittain 44-47 prosenttiin. Suosituinta kalastus oli ollut Pohjois-Haagan koulun tyttöjen keskuudessa. Se oli myös ainoa koulu, jonka oppilaista tytöt olivat kalastaneet poikia enemmän. Huomio kiinnittyy jo kouluiässä esille tulevaan kohtuulliseen suureen eroon tyttöjen ja poikien kalastusaktiivisuudessa.

Lähes joka toinen tutkimukseen osallistunut poika lukeutui kalastuskertojen lukumäärän perusteella innokkaiden kalastajien luokkaan. Vaikka valtaosa tytöistä kuului satunnaisten kalastajien ryhmään, niin myös tyttöjen joukosta löytyi kalastuksesta innostuneita. Ivalon koulun oppilaista noin 60 % lukeutui ”kalastuksesta innostuneiden” -luokkaan. Vähiten tähän luokkaan lukeutui oppilaita Harjunrinteen-, Pohjois-Haagan- ja Suutarilan kouluissa.

Hyvä seura, kaunis ympäristö vai paljon saalista?

Vapaa-ajankalastuksella on useita merkityksiä ihmisille. Vavan kanssa vesiltä voidaan etsiä mm. rentoutusta, jännitystä, luontoelämyksiä, seuraa tai raaka-aineita ruokapöytään. Aikaisemmin tehdyissä selvityksissä tärkeimmiksi vapaa-ajankalastuksen motiiveiksi ovat osoittautuneet luonnon läheisyys, maisemien kauneus, rentoutuminen ja huolien unohtuminen. Koululaisten kalastusharrastukseen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmiksi osoittautuivat hyvä seura, mukava tekeminen, kaunis kalastusympäristö ja suuri saalis. Tytöille tärkeitä tekijöitä olivat hyvä seura, mukava tekeminen ja kaunis ympäristö. Pojilla korostui tyttöjä enemmän saaliin merkitys ja kalastukseen liittyvä jännitys.

Kaverin kanssa kalaan

Iän, kalastuskokemusten karttumisen tai uimataidon kehittymisen myötä koululaisten kalastuskaverit muuttuvat. Edelleen varsinkin pojat liikkuvat vesillä vanhempiensa kanssa mutta vähintään yhtä tärkeään asemaan ovat nousseet kaverit. Pojat kalastavat runsaasti myös omin päin ja sukulaisten kanssa. Tytöt kalastivat oman perheen tai kavereiden kanssa, mutta omin päin he suunnistivat kalavesille selvästi poikia harvemmin.

Mato-onki ja virveli suosituimmat pyyntivälineet

Mato-onginta ja virvelöinti ovat olleet jo pitkään vapaa-ajankalastajien suosituimmat pyyntimuodot maassamme. Mato-onki ja virveli olivat myös tässä tutkimuksessa tyttöjen ja poikien suosituimpia pyyntivälineitä. Verkkokalastus, katiskapyynti sekä pilkkiminen olivat koululaisille tuttuja pyyntimuotoja mutta esimerkiksi perhokalastusta oli harrastettu varsin vähän. Ivalon koulun oppilaat olivat kalastaneet innokkaasti pilkillä, verkoilla ja perhokalastusvälineillä. Ivalon pohjoinen sijainti tarjoaa pilkkimisharrastukselle enemmän mahdollisuuksia kuin eteläinen Suomi. Myös perhokalastukseen soveltuvia virtavesiä on runsaasti tarjolla Pohjois-Suomessa.

Tytöt kalastavat kesämökillä, pojat myös kodin lähellä

Kesämökeillä on keskeinen merkitys niin tyttöjen kuin poikien kalastusharrastukselle. Varsinkin pääkaupunkiseudun kahden koulun oppilaat sekä Riihimäellä sijaitsevan Harjunrinteen koulun oppilaat kalastivat pääasiassa kesämökeillä vuonna 2000. Kodin lähellä sijaitsevien houkuttelevien kalastuskohteiden olemassaolo vaikuttaa luonnollisesti kalapaikkojen valintaan. Riihimäen lähialueet ovat varsin vähävetisiä verrattuna esimerkiksi Sonkajärven tai Pälkäneen lähialueisiin. Täten on ymmärrettävää, että juuri näiden alueiden koululaiset kalastivat useimmin kotiensa lähivesillä kuin Harjunrinteen koulun oppilaat. Pääkaupunkiseudulla kalastusmahdollisuuksia tarjoaa esimerkiksi Vantaanjoen vesistöalue tai kaupungin edustan merialue. Veneettömyys tai Vantaanjoen vähäinen houkuttelevuus voivat tietysti vähentää pääkaupunkiseudun koulujen oppilaiden ”lähikalastusta”.

Kalastusharrastuksen tulevaisuus

Koululaisilta tiedusteltiin myös heidän näkemystään kalastusharrastuksen tulevaisuudesta. Tytöistä lähes puolet ei osannut sanoa miten heidän kalastuksensa tulee kolmen seuraavan vuoden aikana kehittymään. Joka kolmas vastanneista kuvitteli kalastavansa lähitulevaisuudessa samalla tavoin kuin vuonna 2000. Tytöt kuvittelivat lopettavansa kalastuksen tai vähentävänsä kalastusta lähitulevaisuudessa poikia enemmän. Poikien kalastus näyttäisi pysyvän entisellään, sillä 40 % vastanneista kuvitteli kalastavansa samalla tavoin kuin vuonna 2000. Pojat suunnittelivat selvästi tyttöjä enemmän lisäävänsä kalastusta ja opettelevansa uusia kalastustapoja. Kalastuksen lisääminen ja uusien kalastusmuotojen opettelu oli varsin yleistä kaikkien koulujen pojille. Innokkaimpia uusien kalastustapojen opiskelijoita tulevaisuudessa olivat Pälkäneen koulun pojat. Tämän tutkimuksen perusteella kalastusta harrastavien joukko tulee edelleen olemaan varsin miesvoittoinen. Toisaalta kalastusta harrastavien tyttöjen joukko on varsin suuri, paljon suurempi kuin vanhempien naiskalastajien osuus. Kalastusharrastuksen kannalta olisi erittäin tärkeää, että löydettäisiin keinot, joilla tyttöjen ja myöhemmin myös nuorten naisten kalastusinnostusta voitaisiin pitää yllä tai jopa voimistaa.

Kalastamattomuus

Kiinnostuksen puute kalastusta kohtaan oli niin tyttöjen kuin poikienkin tärkein syy kalastamattomuudelle. Joka kolmas kalastusta harrastamaton poika ja joka neljäs tyttö ei uskonut myöskään innostuvansa kalastuksesta. Tyttöillä eettiset tekijät, kuten haluttomuus tappaa kaloja, selitti heidän kalastamattomuutta. Myös kalastustaitojen ja kalakavereiden puute vaikeutti heidän kalastustaan. Vaikka kalakaverin puute ei ollutkaan merkittävin kalastamattomuuteen vaikuttanut tekijä, niin varsinkin tytöt saattaisivat innostua kalastuksesta mikäli heillä olisi osaava kalastuskumppani. Lisätiedot kalastuspaikoista ja -tavoista sekä omien kalastusta harrastamattomien perheen jäsenten innostuminen kalastuksesta saattaisi houkutelaa tyttöjä kalastuksen pariin. Pojilla osaava kalakaveri oli tärkein johdattelija kalastuksen pariin

Ahven ja hauki tunnettiin hyvin, silakka hankalin tunnistettava

Silakka, tärkein talouskalamme, osoittautui kaikkein hankalamminkin tunnistettavaksi kalalajiksi. Hieman yli viidennes mukana olleiden koulujen oppilaista tunnisti sen. Parhaiten silakka tunnettiin Ivalon- ja Sonkajärven kouluissa. Silakkaa muistuttava, mutta rasvaevällä ”varustettu” muikku, tunnettiin hieman silakkaa paremmin. Muikku tunnettiin parhaiten Ilomantsin koulussa, jonka oppilaista yli 80 % tunnisti lajin. Myös Sonkajärven- ja Ivalon koulujen oppilaat tunnistivat lajin hyvin. Muikkua eritoten pienenä muistuttava siika tunnettiin hieman paremmin kuin muikku. Siika tunnettiin parhaiten Ilomantsin ja Ivalon kouluissa, joissa varsinkin pojat olivat tulleet tutuksi lajin kanssa. Neljänneksi vähiten tunnettu kalalaji oli kuha, jonka kuitenkin jo lähes joka toinen oppilas tunnisti. Ilomantsin- ja Ivalon koulujen pojista kahdeksan kymmenestä tunnisti kuhan. Myös Ilomantsin koulun tytöille kuha oli tuttu kala. Lahnan, särjen, lohen ja mateen tunnisti noin seitsemän oppilasta kymmenestä, joten kyseiset lajit olivat jo varsin tuttuja oppilaille. Parhaiten mukana olleista kalalajeista tunnettiin ahven ja hauki. Tämän parivaljakon esiintyminen parhaiten tunnettujen kalalajien kärjessä ei liene mikään ihme, sillä ovathan ne myös maamme yleisimmät kalalajit.

Kaiken kaikkiaan koululaiset tunsivat maamme tärkeimmät talouskalalajit varsin hyvin. Vertailuksi käy esimerkiksi aikuisten kuhan tuntemus. Suomen Gallup haastatteli kuluvan vuoden huhtikuussa 1 010 15-vuotta täyttäneitä suomalaista. Yksi esitetyistä 50:sta kysymyksestä koski kuhan tunnistusta. Kuhan tunnisti 35 % vastanneista. Samat kysymykset esitettiin myös Riihimäellä sijaitsevan koulun 9-luokkalaisille. Heistä kuhan tunnisti ainoastaan 5 %. Mitä vanhempi vastaaja oli, sitä paremmin kuha tunnettiin. Kaikista ammattiryhmistä parhaiten kuhan tunsivat eläkeläiset (48 %) eli suurin piirtein yhtä hyvin kuin koululaistutkimuksen oppilaat. Miehistä kuhan tunsivat puolet ja naisista 22 %. Kaupungin ja maaseudun välillä ei ollut selvää eroa, kummassakin kuha tunnettiin yhtä huonosti (Malmberg ja Jahnukainen 2001).

Jalkapallo poikien suosikki, tytöt ratsastavat

Jalkapallo ja jääkiekko olivat poikien suosituimmat harrastukset. Liikuntaan liittyvät harrastukset olivat kaiken kaikkiaan erittäin suosittuja, sillä puolet harrastuskysymykseen vastanneista oppilaista piti niitä itselleen mieluisimpina harrastuksina. Tyttöjen suosimia harrastuksia olivat hevoset, tanssi ja partio. Kulttuuriharrastuksista tytöt olivat löytäneet itselleen tärkeitä harrastuksia moninkertaisesti poikiin verrattuna. Kolmen mieluisimman harrastuksen joukossa kalastuksen asema oli ehkä yllättävänkin vankka. Mieluisimmaksi harrastukseksi kalastuksen arvosti vajaa neljä prosenttia vastanneista. Se oli noin puolet jalkapallon "kannatuslukemista". Jos kyseessä on "aito" tulos, niin kalastuksen asema vaikuttaa ilahduttavan vahvalta tutkimuksessamme mukana olleiden oppilaiden harrastusten joukossa. Harrastusten aikaansaamat kulut vaihtelivat alle 300:sta markasta yli 5 000 markkaan vuodessa. Suurimman yksittäisen kululuokan muodosti alle 300 markkaa vuodessa harrastuksiin käyttäneet. Toisaalta yli 500 markkaa kuukaudessa harrastuksiin käyttäneitä oli hieman yli 10 % vastanneista.

6. Kirjallisuus

EIFAC 1996. Symposium on social, economic and management aspects of recreational fisheries. European Inland Fisheries Advisory Commission. Nineteenth Session. Dublin, Ireland, 11-19 June 1996. 310 p.

EIFAC 1998. Summary report of the symposium topic session on the current status and trends in recreational fisheries. Teoksessa: Hickley, p. ja Thompkins, H. (toim.). Recreational Fisheries. Social, economic and management aspect. FAO, Bodmin. P. 1-4.

Kasanko, M. 1996. Loma-asumisen tuomat mahdollisuudet maaseudulle. Julkaisussa: Kantakylistä rantakyliin – tutkimusmatkoja maaseudulle. Toim. Kupiainen, H. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 46. Mikkeli.

Lasten ja nuorten elinolot Helsingissä. 2001. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tilastoja, 2001:4.

Leinonen, K. 1993. Vapaa-ajankalastus. Kalatalous ajassa. Tilastoja ja tietoa kalastuksesta, kalanviljelystä ja kalakaupasta vuosina 1978-1992. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. SVT. Ympäristö 1993:11. Helsinki.

Leinonen, K. ja Lehtonen, H. 1992. Virkistyskalastuksen motiivit. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kalatutkimuksia 52. Helsinki.

Leinonen, K., Stigzelius, J., Toivonen, A.-L., Tuunainen, A.-L. ja Yrjölä, R. 1998. Kotkalaiset kalastavat kotiseudulla, helsinkiläiset mökillä – tuloksia Kuinka Suomi kalastaa –tutkimuksesta. Vesitalous 39 (5), 12-14.

Malmberg, I. ja Jahnukainen, J. 2001. Mitä Suomi tietää? Helsingin Sanomat, kuukausiliite.

Mikkola, Jukka ja Yrjölä Rauno. 2001. Vapaa-ajankalastuksen profiilitutkimuksen loppuraportti, julkaisematon.

Mikkola, Jukka ja Yrjölä Rauno. 2001. Vapaa-ajankalastuksen teematutkimus. Julkaisussa: Sievänen, T. (toim.). Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, s. 32-77.

Määttä, Y. 1998. Nuorten liikuntaharrastukset ja vapaa-aika 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki 1998.

Nurmela, S., Karvinen, J. ja Ruuskanen, E. 1998. Neljä lasta ja nuorta viidestä urheilee. Liikunnan ja Urheilun Maailma 8/1998.

Pouta, E. ja Sievänen, T. (2001). Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen tulokset. Julkaisussa: Sievänen, T. (toim.). Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, s. 32-77.

Toivonen, A.-L., Appelblad, H., Bengtsson, B., Geertz-Hansen, P., Guðbergsson, G., Kristofersson, D., Kyrkjebø, H., Navrud, S., Roth, E.,

Tuunainen, P. ja Weissglas, G. 2000. Economic value of recreational fisheries in the Nordic countries. TemaNord 2000:604.

Tilastokeskus 1999. Kesämökit 1998. SVT Asuminen 1999:5.

Vapaa-ajan kalastus 1998 – Fritidsfiske år 1998. SVT, Ympäristö 2000:1. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 27 s.

7. Liitteet

Liite 1. Nuorten kalastusharrastusta käsittelevän tutkimuksen kyselylomake.

Nuorten kalastusharrastus

Kaikki vastaavat:

1. Nimesi on _____
2. Mainitse kolme mieluisinta harrastustasi ja niihin **viikossa** käyttämäsi **aika**. Kolmanteen sarakkeeseen voit merkitä rastin niiden harrastustesi kohdalle, joita harrastatte yhdessä vanhempiesi kanssa.

Harrastukseni	Harrastukseen viikossa käyttämäni aika (tunteja)	Harrastan yhdessä isän ja /tai äidin kanssa
1.		☐ 1. Kyllä ☐ 2. Ei
2.		☐ 1. Kyllä ☐ 2. Ei
3.		☐ 1. Kyllä ☐ 2. Ei
4. ☐ Minulla ei ole erityisiä harrastuksia.		

3. Kuinka paljon arvioit harrastuksiesi maksaneen sinulle/vanhemmillesi vuodessa.

- 1. 0-299 mk
- 2. 300-499
- 3. 500-999
- 4. 1 000-1 999
- 5. 2 000-4 999
- 6. Yli 5 000
- 7. En osaa sanoa

4. Oletko kalastanut koskaan? 1. Kyllä
 2. En> siirry kysymykseen 14.

Vain kalastusta harrastaneet vastaavat kysymyksiin 4-12.

5. Kuinka vanha olit, kun kävit ensimmäisen kerran kalassa?

Olin noin _____ vuotta vanha?
 En muista/tiedä.

6. Kenen kanssa kävit ensimmäisellä kalaretkellä?
(yksi tai useampi rasti)
- 1. Isän ja/tai äidin kanssa
 - 2. Siskon ja/tai veljen kanssa
 - 3. Muun sukulaisen kanssa
 - 4. Isovanhempien kanssa
 - 5. Kavereiden kanssa
 - 6. Yksin
 - 7. Muu, mikä? _____

7. Oletko kalastanut **tänä vuonna?**

1. Kyllä
 2. En> **siirry kysymykseen 12.**

8. Kuinka monta kertaa olet käynyt kalassa **tänä vuonna?**

1. 1-5 kertaa
 2. 5-10 kertaa
 3. Yli 10 kertaa

9. Kenen kanssa olet kalastanut **tänä vuonna?**

(yksi tai useampi rasti)

1. Isän ja/tai äidin kanssa
 2. Siskon ja/tai veljen kanssa
 3. Muun sukulaisen kanssa
 4. Isovanhempien kanssa
 5. Kavereiden kanssa
 6. Yksin
 7. Muu, mikä? _____

10. Millä välineellä tai välineillä olet kalastanut **tänä vuonna?** (Rastita kaikki käyttämäsi välineet).

1. Onki
 2. Pilkki
 3. Heittovapa eli virveli
 4. Perhovapa
 5. Katiska
 6. Verkko
 7. Muu pyydys,
mikä? _____

11. Missä harrastat pääasiassa kalastusta? (Jos olet kalastanut monessa paikassa, merkitse eniten käyttämäsi paikkaa ykkösellä (1.) ja toiseksi tärkeintä kakkosella (2.).

1. Kodin lähellä
 2. Kesämökillä
 3. Isovanhempien luona
 4. Muualla, missä?

12. Kuinka liikut tärkeimmille kalastuspaikoillesi?

1. Kävelen
 2. Polkupyörällä
 3. Bussilla
 4. Autolla vanhempien kyydissä
 5. Autolla jonkun muun kyydissä
 6. Muulla tavoin,
miten? _____

13. Kun olet kalassa, mikä on sinun mielestäsi kalastuksessa tärkeintä? (Yksi tai useampi rasti).

- 1. Suuri saalis
- 2. Mukava tekeminen
- 3. Hyvä seura
- 4. Jännitys
- 5. Kaunis kalastusympäristö
- 6. Muu,
mikä? _____

Kalastusta harrastamattomat vastaavat kysymyksiin 12 ja 13.

14. En harrasta kalastamista, koska.....

- 1. Kalastaminen ei kiinnosta minua lainkaan
- 2. Ei ole paikkaa missä kalastaa
- 3. Ei ole ketään kalakaveria
- 4. En osaa kalastaa
- 5. En halua tappaa kaloja
- 6. En usko, että innostun kalastuksesta harrastuksena
- 7. Muu syy, mikä? _____

15. Millaista tietoa tai taitoa tarvitsisit innostuaksesi kalastuksesta?

- 1. Osaavan kalakaverin
- 2. Lisää tietoa kalastuspaikoista- ja tavoista
- 3. Isän, äidin, siskon/veljen innostumisen kalastukseen
- 4. Hyviä kalastusta käsitteleviä kursseja- tai leirejä
- 5. Mahdollisuuden käydä nuorten kalastusseurassa

Kaikille vastaajille tarkoitetut kysymykset:

16. Kalastaako joku sukulaisistasi tai tuttavistasi?

- 1. Isä ja/tai äiti
- 2. Sisko ja/tai veli
- 3. Isovanhemmat
- 4. Joku muu sukulaisista
- 5. Kaverit
- 6. Kukaan heistä ei kalasta

17. Miten luulet suhtautumisesi kalastukseen muuttuvan seuraavan kolmen vuoden aikana?

- 1. Kalastan samalla tavoin kuin nyt
- 2. Lopetan kalastamisen
- 3. Lisään kalastustani
- 4. Opettelen uusia kalastustapoja
- 5. Vähennän kalastustani
- 6. Aloitan kalastusharrastuksen
- 7. En osaa sanoa

18. Luokassanne olevassa julisteessa on esitetty numeroituna kymmenen suomalaista kalalajia. Merkitse alla olevaan luetteloon tuntemasi kalalajit samassa järjestyksessä, kuin ne ovat julisteessa.

Tutkimuslaitos täyttää			
1.	6.		
2.	7.		
3.	8.		
4.	9.		
5.	10.		

19. Lopuksi muutama luontoon tai luontoharrastuksiin liittyvä kysymys (Ympyröi mieleisesi numero, usein = 1, ei koskaan = 5).

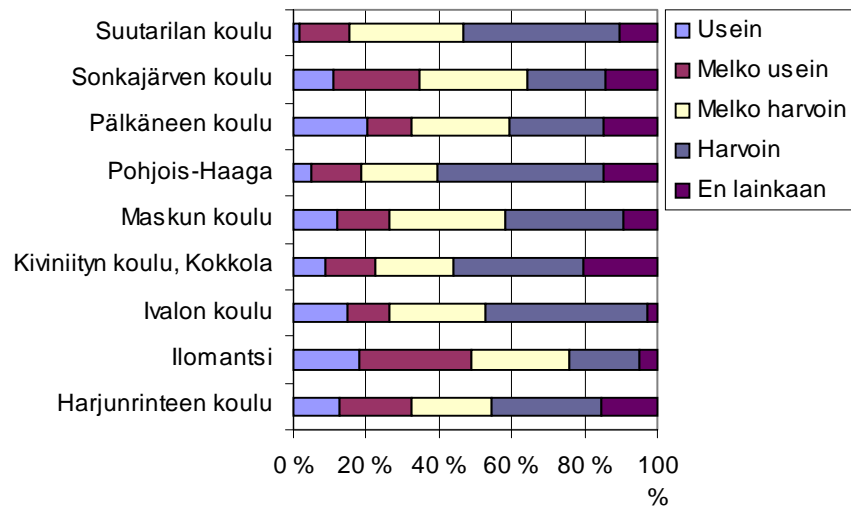
	Usein	1	2	3	4	5	En koskaan
☐ 1. Retkeiletkö luonnossa?		1	2	3	4	5	
☐ 2. Keräätkö sieniä tai marjoja metsästä?		1	2	3	4	5	
☐ 3. Käytkö linturekilla?		1	2	3	4	5	
☐ 4. Seuraatko tv:n luonto-ohjelmia?		1	2	3	4	5	
☐ 5. Ruokitko talvisin lintuja/eläimiä?		1	2	3	4	5	
☐ 6. Luetko luontoaiheisia kirjoja?		1	2	3	4	5	
☐ 7. Harrastatko partiotoimintaa?		1	2	3	4	5	
☐ 8. Oletko kalastusseuran jäsen?		☐ 1. Kyllä					☐ 2. En
☐ 9. Oletko jonkin ympäristöjärjestön jäsen?		☐ 1. Kyllä					☐ 2. En

20. Asutko.....

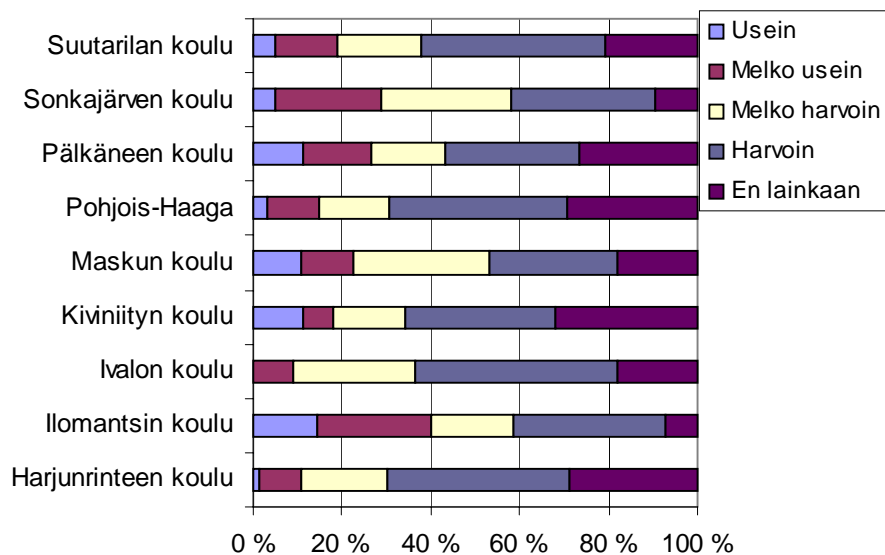
1. Kerrostalossa
 2. Rivitalossa
 3. Omakotitalossa

Suurkiitos vaivannäöstä!

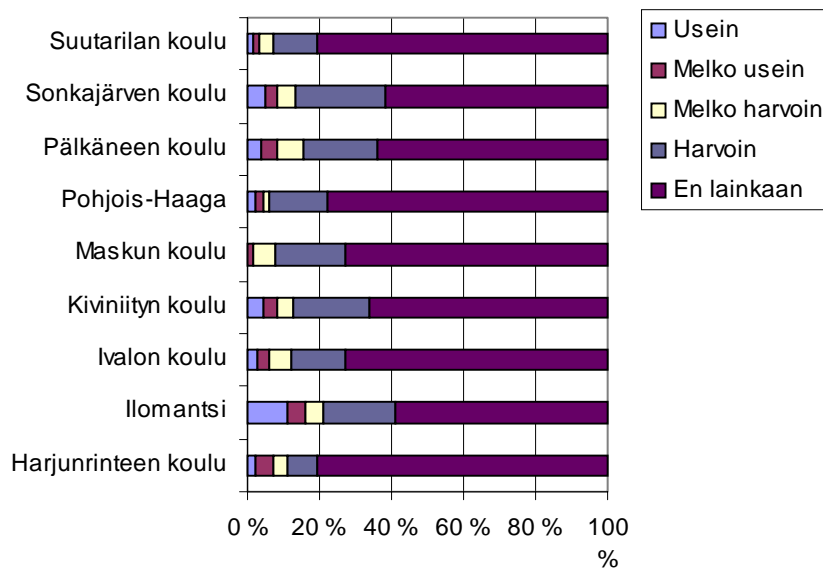
Liite 2. Nuorten luontoharrastuksiin liittyvät kuvat.

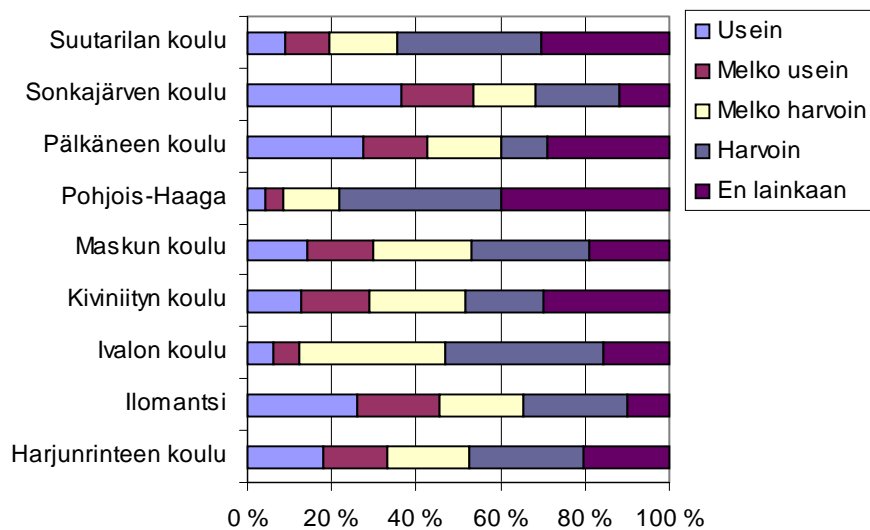
Kuva 39. Retkeilyä luonnossa harrastaneiden oppilaiden osuudet kouluittain.

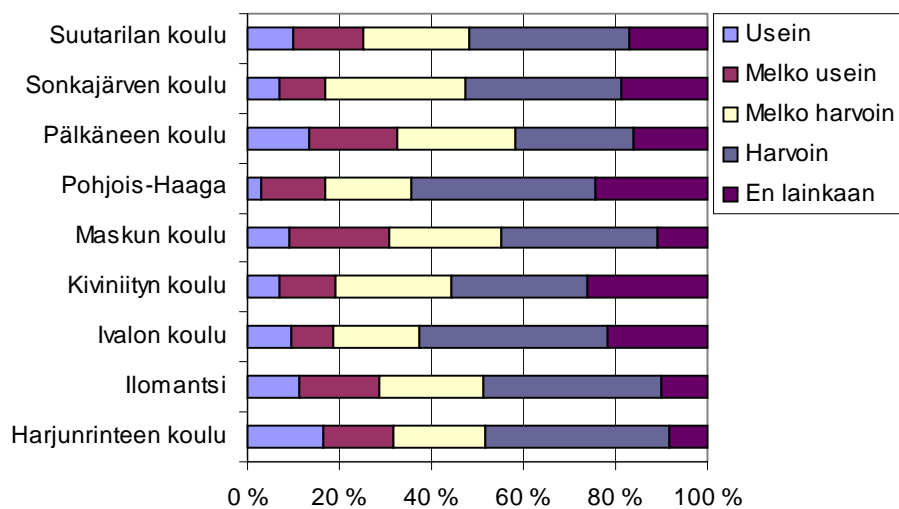
Kuva 40. Marjastusta ja sienestystä harrastaneiden oppilaiden osuudet kouluittain.

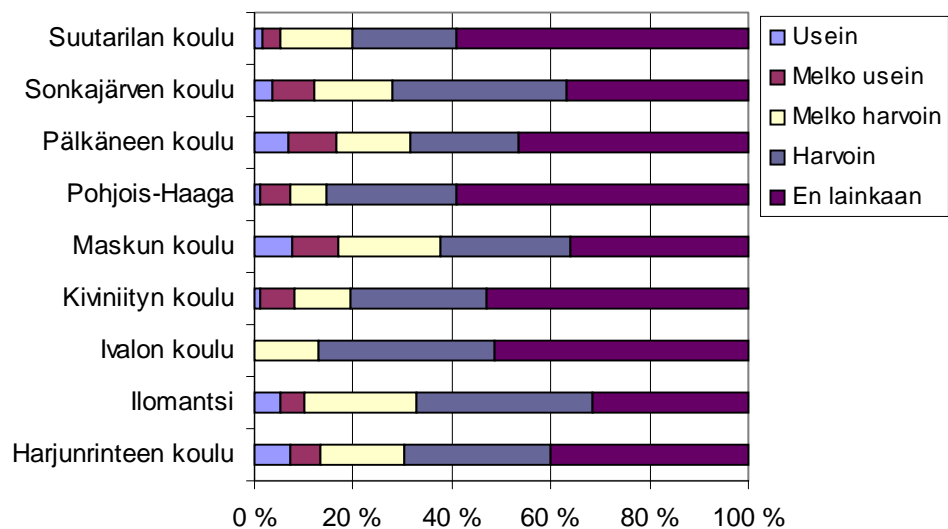
Kuva 41. Linturetkelyä harrastaneiden oppilaiden osuudet kouluittain.

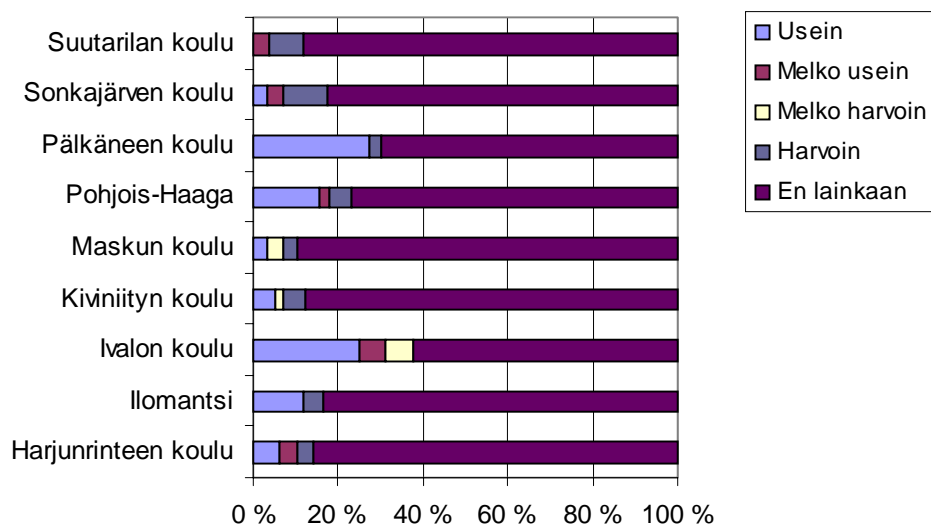
Kuva 42. Talvisin lintuja/eläimiä ruokkivien oppilaiden osuudet kouluittain.

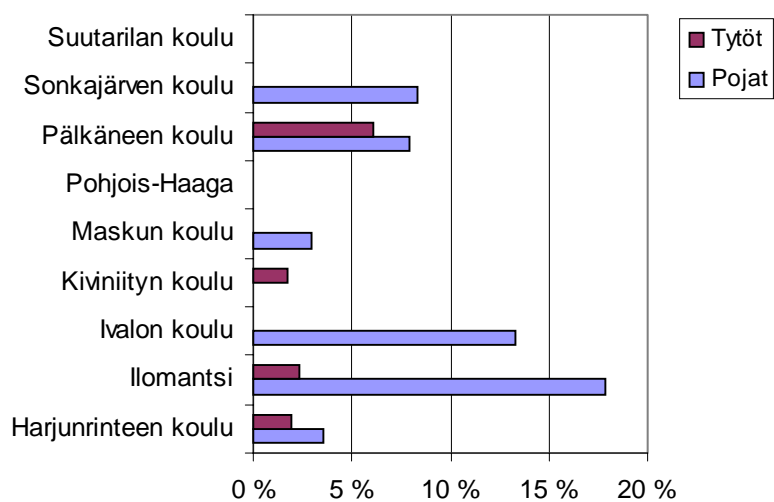
Kuva 43. Television luonto-ohjelmia seuraavien oppilaiden osuudet kouluittain.

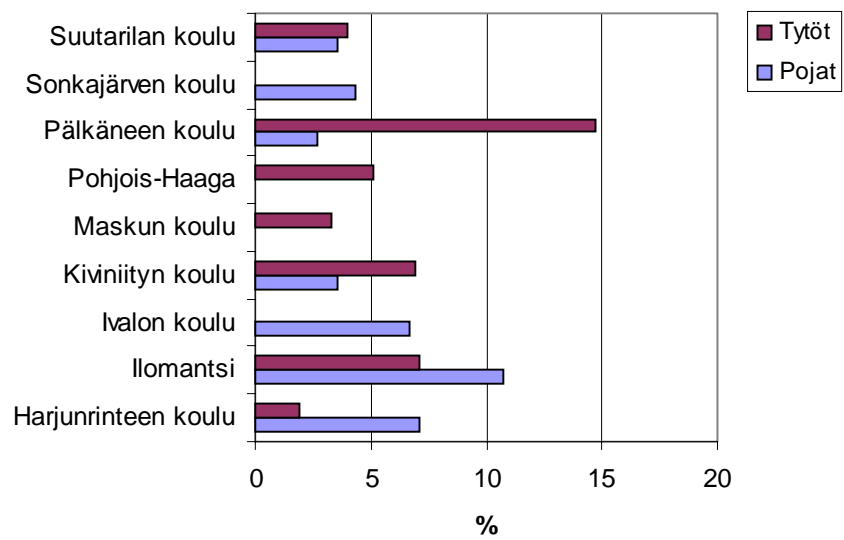
Kuva 44. Luontoaiheisen kirjoja lukeneiden oppilaiden osuudet kouluittain.

Kuva 45. Partio toimintaa harrastavien tyttöjen osuudet kouluittain.

Kuva 46. Kalastusseuraan kuuluneiden oppilaiden osuudet kouluittain.

Kuva 47. Ympäristöjärjestöihin kuuluneiden oppilaiden osuudet kouluittain.